
KIRSAL KALKINMA

Özel İhtisas Komisyonu Raporu

Raportör:
Yrd. Doç. Dr. Meltem OKUR
DİNÇSOY

*Rapor içinde belirtilen görüşler komisyon katılımcılarının ve raportörün görüşlerini yansıtmaktadır.
Bu görüşler Trakya Kalkınma Ajansı'ni bağlamamaktadır.*

İÇİNDEKİLER

TABLolar.....	3
ŞEKİLLER.....	4
GİRİŞ	5
1. MEVCUT DURUM.....	9
1.1. Dünyada Genel Durum ve Gelişme Eğilimleri	9
1.2. Türkiye’de Genel Durum ve Gelişme Eğilimleri	11
1.3. Bölgede Genel Durum ve Gelişme Eğilimleri	13
1.4. Dünyadan ve Ülkemizden Başarılı Uygulama Örnekleri.....	33
2. GZFT ANALİZİ VE REKABET GÜCÜ DEĞERLENDİRMESİ.....	36
2.1. Güçlü Yönler.....	36
2.2. Zayıf Yönler	37
2.3. Fırsatlar	38
2.4. Tehditler	39
3. PLAN DÖNEMİ PERSPEKTİFİ.....	40
3.1. Bölge Planı Vizyon ve Tematik Gelişme Alanı Önerileri	40
3.2. 2023 Yılı Bölge Planı Hedefleri	42
3.3. Hedeflere Dönük Temel Amaç ve Politikalar	46
3.4. Temel Amaç ve Politikalara Dönük Eylemler ve Uygulama Stratejileri.....	49
4. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME	55

TABLÖLAR

Tablo 1 Türkiye Geneli Arazi Kullanım Durumu (2003 yılı verileri)	13
Tablo 2 Sanayi Siciline Kayıtlı İşletmelerin Sektörel Dağılımı (2010)	14
Tablo 3 Trakya Bölgesi İllere Göre Arazi Kullanım Durumu (2003 yılı verileri).....	15
Tablo 4 Tekirdağ Çerkezköy İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	17
Tablo 5 Tekirdağ Çorlu İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	17
Tablo 6 Tekirdağ Hayrabolu İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	18
Tablo 7 Tekirdağ Malkara İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	18
Tablo 8 Tekirdağ Marmara Ereğlisi İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	19
Tablo 9 Tekirdağ Muratlı İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	19
Tablo 10 Tekirdağ Saray İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	20
Tablo 11 Tekirdağ Şarköy İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	20
Tablo 12 Edirne Merkez İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	21
Tablo 13 Edirne Enez İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	21
Tablo 14 Edirne Havsa İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	22
Tablo 15 Edirne İpsala İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	22
Tablo 16 Edirne Keşan İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	23
Tablo 17 Edirne Lalapaşa İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	23
Tablo 18 Edirne Meriç İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	24
Tablo 19 Edirne Süloğlu İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	24
Tablo 20 Edirne Uzunköprü İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	25
Tablo 21 Kırklareli Merkez İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	25
Tablo 22 Kırklareli Babaeski İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	26
Tablo 23 Kırklareli Demirköy İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	26
Tablo 24 Kırklareli Kofçaz İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	27
Tablo 25 Kırklareli Lüleburgaz İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	27
Tablo 26 Kırklareli Pehlivan köy İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	28
Tablo 27 Kırklareli Pınarhisar İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	28
Tablo 28 Kırklareli Vize İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	29
Tablo 29 TR21 Trakya Bölgesinin Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı ve Artış Yüzdesi.....	29
Tablo 30 Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfına Göre Toprak Dağılımı (ha) (2003 Yılı verileri)	58
Tablo 31 Ülkeler/Bölgeler Bazında Çeltik Üretimi ve Verimi	59
Tablo 32 İllere Göre Arazi Büyüklükleri (%)	60
Tablo 33 Cari Fiyatlarla Bölgesel Gayrisafi Katma Değer (Bin TL).....	60
Tablo 34 2010 Yılı Kişi Başına Tarımsal Üretim Değeri (TL).....	61
Tablo 35 GZFT Analizi.....	61
Tablo 36 Sektörlere Göre İstihdam Durumu (%).....	64
Tablo 37 Arıcılık Verileri.....	65

ŞEKİLLER

Şekil 1: Kırsal Kalkınmanın Boyutları.....	7
Şekil 2: Türkiye Nüfus Projeksiyonu ve Dağılımı (Bin Kişi).....	12
Şekil 3: Tekirdağ Merkez İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	16

GİRİŞ

18. yüzyılda temelleri atılan Sanayi Devrimi ile beraber özellikle Avrupa ülkelerinin öncülüğünde, ülkelerin ekonomileri ve kalkınma hamlelerinde büyük değişimler ve gelişmeler olmuştur. Kırsal hayatı etkileyen en önemli gelişmeler de bu dönemle başlamıştır.

19. yüzyılda makineleşme çağına girilmiş ve enerji kalkınmanın en önemli parçası haline gelmiştir. Avrupa'da tarıma dayalı ekonomiden sanayi ekonomisine geçişin ilk adımları böylelikle atılmıştır. Sanayileşme hareketini ilk başaran ülkeler, merkez ekonomiler haline gelirken diğer ülkeleri de kendilerine hammadde sağlayan çevre ekonomileri haline getirmişlerdir. Merkez ekonomilerde, tarıma dayalı istihdam hızlı bir şekilde fabrikalara ve fabrikaların bulunduğu şehir merkezlerine doğru kaymaya başlamıştır.

İktisadi büyüme ve kalkınma, 20. yüzyıla gelindiğinde çevre ekonomileri de dâhil olmak üzere dünyadaki birçok ülkenin temel amaç ve hedefi olmuştur. Ülkeler bu kalkınma hareketini başlatmak için farklı iktisadi büyüme modellerini kullanmıştır. 1900'lü yıllardan itibaren ülkeler arasındaki rekabet de kızışarak savaşlara kadar gelmiştir.

Sanayi devrimi ile başlayan süreç ülkeler, ekonomiler ve toplumlar üzerine çok önemli değişimler başlatmıştır. En önemli değişim, kırsaldan şehir merkezine doğru bir göç hareketinin başlamasıdır. Sürecin zaman içerisinde çok hızlı ilerlememiş olması bazı problemlerin de göz ardı edilmesine sebep olmuştur. Bu göz ardı edilen problemler günümüzde ülkelerin sosyal yapısını, yaşam tarzlarını derinden etkileyen konular olmuştur.

1950'li yıllardan itibaren artık bu sorunların göz ardı edilemeyecek boyuta ulaşması, her ne kadar makroekonomik yapıyı derinden etkilemese de, refah toplumu olma hedefini zorlaştırmıştır.

Günümüzde, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere bakıldığında, kırsal alandaki faaliyetlerin azaldığı ve şehir merkezlerinin hızlı bir kentleşme sorunuyla karşı karşıya olduğu açıkça gözlenmektedir.

21. yüzyıldan itibaren de dünya artık hızlı bir küreselleşme sürecine girmiştir. Küreselleşmenin yan etkilerinin ortadan kaldırılması veya hafifletilmesi için bölge, yerel ve

kırsal kavramları daha ön plana çıkartılmaktadır. Örneğin, bölgesel iş birlikleri, bölgesel kalkınma stratejileri, bölgesel rekabet edilebilirlik, yerelleşme, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, kırsal kalkınma, tersine göç, kırsal altyapı vb. çalışmaları sıkça yapılmaktadır. Bu noktada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınma odaklı sosyo-ekonomik stratejilerinde farklılıklar olmaktadır.

Konuyu daha iyi irdelemek için bazı sorular sorulabilir; örneğin,

- Kalkınmanın tabana yayılması mı amaçlanacak?
- Kırsaldan başlayan bir kalkınma hamlesi mi seçilecek?
- Şehirlerdeki metropolitan alanlardaki yoğunluğun hafifletilme çabası mı önceliğimiz?
- Kalkınma, bireyler arasındaki sosyo-ekonomik dengesizliğin azaltılma aracı mı?
- Köyde mi kalacağız şehre mi taşınacağız?
- Sermaye kırsala nasıl gidecek, ya da sermaye kırsala gitmeden insanlar kırsala geri döner mi? Farz edelim kırsala geri döndüler orada ne yapacaklar?
- Gidin sermaye peşinizden gelecek demek yeterli olacak mı?
- Sermaye gelmesede siz üretin zaten dünyanın geleceği tarıma bağlı demek yeterli mi?
- Kırsaldan vaz geçip topyekûn bir sanayileşme hareketine devam mı edilecek yoksa dengeli bir kalkınma mı hedeflenecek?

Bu tür sorular, aynı zamanda, ekonomilerin bir karar almalarını zorunlu kılmaktadır.

Şöyle ki, dengeli bir kalkınmadan kasıt sürdürülebilirlik olmaktadır. Çünkü doğal kaynakların kıt ve sınırlı olması, doğal kaynakların tam ve etkin kullanımını zorunlu hale getirmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın parçalarından biri de kırsaldan geçmektedir. Bu konuda birçok bilimsel çalışma yapılarak, özellikle gelişmiş ülkeler kırsal kalkınma projelerindeki stratejilerini sürdürülebilir kalkınmaya adapte ederek, konunun ne kadar önemli olduğu ortaya konmuştur.

Kırsal kalkınma, bilinen ve uzun geçmişe sahip kalkınma stratejilerinden çok büyük farklılıklar göstermemektedir. Göstermemesi de gerekmektedir. Kırsalın nasıl ele alınması gerektiği, boyutlarının ne olacağı ve kimler tarafından yürütüleceği cevaplanması gereken konuların başında gelmektedir.

Kırsalın nasıl ele alınması gerektiği ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik şartlara bağlı, kimler tarafından yönetileceği ise bir organizasyon işi iken, boyutlarının ne olacağı da bazı faktörlere bağlıdır: İnsani boyut, ekonomik boyut, politik boyut, çevresel boyut ve teknolojik boyut. Bu boyutların her biri ayrı bir planlama ve proje konusunu içerisinde barındırmaktadır.

Şekil 1: Kırsal Kalkınmanın Boyutları

Kaynak: Heilig (2001)¹

Kırsal kalkınma faaliyetleri yaklaşık yarım asırlık bir döneme tekabül etmektedir. Ülkemizde diğer ülkelerle eş zamanlı olarak gerçekleşmiştir. Kırsal kalkınma ele alınırken ekonomik, kültürel ve sosyal bakımdan bir bütünsel bakış açısıyla ele alınması gerekir. Ülkemizde kırsal kalkınma daha çok tarımsal üretim merkezli olarak ele alınmıştır. Bunun sonucu olarak da kırsal yerleşimler kentsel yerleşimlerin gösterdiği toplumsal ve ekonomik gelişme düzeyinin gerisinde kalmıştır². Buda göçleri hızlandırmıştır.

Küreselleşen dünyada, dünya bir bütün olarak ele alınmaya başlandı, dünyanın herhangi bir yerindeki ekonomik, sosyal, çevresel, tarımsal ve kırsal sorunlar tüm dünyayı ilgilendirir hale geldi. Dünya ekonomisi içinde tarım hala büyük önem taşımaktadır. Bu da ülkelerin kalkınma yolunda uyguladıkları tarım politikaları da bütün dünyayı ilgilendirmektedir³.

¹ Heilig G.K., (2001), Dimensions of Rural Development in Europe: A synthesis of research perspectives, workshop on European Rural Development, Problems, Chances, Research Needs, May 7 - 9, 2001, Warszawa, Poland.

² http://www.agri.ankara.edu.tr/economy/1189_1205572781.pdf

³ Anonim (2006) (http://plan9.dpt.gov.tr/oik16_2_kirsalpolitika/kirsalka.pdf)

Türkiye’de kırsal kalkınma sorunlarından bir tanesi organizasyon ve veri sorunudur. Yani kırsala ait veri destekli bilgiler azdır. Örneğin, 2001’den itibaren bölgesel kişi başı gelir ve bunun sektörel dağılımı ile ilgili çok net bir bilgiye sahip değiliz ve mevcut geçmişe dönük verilerde de homojenlik yoktur. Bir şehrin ve o şehrin kırsal alanlarının uygun bir SWOT analizinin yapılabilmesi için seçilen şehrin kendi içindeki avantajları ve dezavantajları, fırsatları kadar diğer bölgelerle, hem ulusal düzeyde hem de bir ağ çerçevesinde, kıyaslanmasının yapılması şarttır. Örneğin, A bölgesinin avantajları için uygun ulaşım imkânları, zayıf yönü için yaşlı nüfusu, fırsatlar için verimli toprakları var derken bu bölgeyi kendi içinde bir değerlendirmeye sokmuş oluyoruz. Bu değerlendirme, bu bölgenin benzer koşullara sahip diğer bir bölgeye kıyasla rekabet gücünü ortaya koymaz. Rekabet gücünün ana belirleyicisi üretimde kullanılan faktörler ve bunların maliyetleridir. Konu maliyetler olunca düşünülmesi gereken çok fazla konu karşımıza çıkmaktadır. En azından fayda-maliyet açısından değerlendirme yapmak şarttır. Bütün kırsalı kalkındırma maliyeti bir ekonominin kaldıramayacağı kadar ağır olabilir. Eğer bir kırsalı kalkındırmak istiyorsak, bunun nedenlerinin iyi analiz edilmesi, katlanacağımız maliyetleri ve kullanacağımız kalkınma araçlarımızı sağlam temellere oturtacaktır. Tabana sorulmadan yapılacak analizler bu çabaların hedeflerine ulaşmasına engel olacaktır. Daha fazla tarımla uğraşmak istemeyen veya nüfusunu kaybetme potansiyeli olan bir kırsala (bölgeye) sulama projesi götürmek gibi. Ancak bu tarımsal marka yaratılması gerekmiyor manasında anlaşılmamalı ve alternatif tarım seçenekleri bölgeler için iyi analiz edilmeli. Örneğin, uluslararası pazarlarda giderek önemi artan organik tarımda ve organik ürünlerde geç kalmadan bir pazar kapma hedefi konmalıdır. Bölgesel markalar oluşturulabilmelidir.

1. MEVCUT DURUM

1.1. Dünyada Genel Durum ve Gelişme Eğilimleri

Kırsal alanları kalkındırmaya yönelik yaklaşımlar bir dizi değişim geçirmiştir. 1960'lı yıllarda kırsalda kullanılan geleneksel üretim yöntemleri yerine, modern yöntemlerin kullanılması ile tüm sorunların çözüleceği düşünülürken, 2000'li yıllara gelindiğinde, kalkınmanın sağlanabilmesi için yerel ve geleneksel üretim yöntemlerinin teknoloji ile desteklenmesi ön plana çıkmıştır. Ancak yerelliği kaybetmemek ve çevreye saygılı yaklaşımlara vurgu yapılmıştır⁴.

Birleşmiş Milletler 2000 yılı Eylül ayında 147 devlet başkanının katılımıyla Birleşmiş Milletler (BM) Milenyum Zirvesi gerçekleştirildi. Bugün 189 devletin imzası bulunan Binyıl Bildirgesi yayınlandı ve bildirgede belirlenen Binyıl Kalkınma Hedefleri (BKH), toplumların kalkınmasında sorun teşkil eden 8 ana unsuru işaret etmektedir. Bu sorunların çözümünde de küresel boyutta sorumluluğun ülkeler tarafından paylaşılarak, işbirliği içerisinde çözülmesi amaçlanmıştır⁵.

Binyıl kalkınma hedefleri:

1. Aşırı yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması,
2. Evrensel ilköğretimin gerçekleştirilmesi,
3. Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların konumunun güçlendirilmesi,
4. Çocuk ölümlerinin azaltılması,
5. Anne sağlığının iyileştirilmesi,
6. HIV/AIDS, sıtma ve öteki hastalıklarla mücadele edilmesi,
7. Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması,
8. Kalkınma için küresel bir ortaklık geliştirilmesi.

Hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla yerelde kapasite gelişimini sağlamaya yönelik oluşturulan Kapasite 2005 Bilgi ve Öğrenme Ağı âdem-i merkeziyetçi bir yaklaşımla sivil toplum, özel sektör ve yerel toplulukların sürdürülebilir kalkınma sürecine aktif katılımlarını

⁴ http://plan9.dpt.gov.tr/oik16_2_kirsalpolitika/kirsalka.pdf

⁵ <http://www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=248>

teşvik etmek ve yerel düzeyde uygulamayı güçlendirmek adına bölgesel ve küresel aktörlerle öğrenme hususunda işbirliğinin geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Eylül 2010 Binyıl Kalkınma Hedefleri Zirvesi’nde, dünya liderleri iddialı bir eylem planı ortaya koydular. Bu planda kentsel ve kırsal alan arasındaki farklar raporda öne çıkarılmış ve ürkütücü boyutlara ulaştıkları görülmüştür. Aşağıdaki şekilde belirtilmiştir⁶:

“2015 yılı hedeflere ulaşmak için, herkese erişebilen ve herkesin, özellikle de yoksul ve dışlanmış olanların, ekonomik fırsatlardan yararlanmasını sağlayacak eşitlikçi ve kapsayıcı bir ekonomik büyümenin sağlanması gerekiyor”

Ayrıca, Dünya Bankası (DB) 2003 yılında yoksulluğun azaltılması için ‘Yeni Kırsal Kalkınma Stratejisi’ belirlemiştir ve bu yeni stratejinin vizyonu aşağıdaki şekilde belirlenmiştir⁷:

1. Kırsal alanda yaşayanların en az kentsel alanlarda yaşayanlar düzeyinde bir yaşam standardı ve kalitesine sahip olması gerekmektedir,
2. Kırsal alanlarda yaşayanlara eşit ve adil ekonomik ve sosyo-kültürel fırsatlar sunulmalıdır,
3. Kırsal alanlar yaşamak ve çalışmak için sürdürülebilir ve çekici hale getirilmelidir,
4. Kırsal alanlar ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel ve teknolojik değişikliklere adapte olabilmelidir,
5. Kırsal kalkınma faaliyetlerini tüm toplum kesimlerini kavrayıcı bir biçimde tasarlanmalıdır.

DB ve BM haricinde OECD ve AB’nin de kırsal kalkınma üzerine çalışmaları, tanımlamaları ve stratejileri bulunmaktadır. AB’nin kırsal kalkınma politikaları aşağıda maddeler halinde verilmiştir⁸:

⁶ Ibid.

⁷ B. Gülçubuk ve diğerleri (2010): Kırsal Kalkınma Yaklaşımları ve Politika Değişimleri, Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, Ankara.

⁸ Z. Çelik (2006): Türkiye’de Kırsal Planlama Politikalarının Geliştirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

AB'nin kırsal kalkınma politikaları;

1. Kırsal alanda iş olanaklarının artırılması ve yeni gelir getirici kaynaklar yaratılması,
2. Kırsal mirasın korunması,
3. Kırsal Kalkınma yardımlarında esneklik,
4. Yerinden yönetim ve bölgesel, yerel yetkililerle ortaklık/işbirliği sağlanması,
5. Tarımın çok fonksiyonlu olması,
6. Kırsal ekonomide çok sektörlü yapıya gidilmesi ve bütünleşmiş kırsal kalkınma yaklaşımı geliştirilmesi,
7. Kırsal Kalkınma Programlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında şeffaflık sağlanmasıdır.

1.2. Türkiye’de Genel Durum ve Gelişme Eğilimleri

Türkiye’de günümüze kadar gerçekleşen kırsal kalkınma çabalarının yoğun olarak sürdüğü her yerde, kırsal kalkınma daha çok tarımsal üretim merkezli olarak ele alınmıştır ve kırsal kalkınma tüm boyutlarıyla ele alınmadığı için bugüne kadar istenen başarı sağlanamamıştır. Ancak, insanların mutlu ve refah içinde yaşadığı bir ortamın sağlanması için ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın bütüncül olarak ele alınmasının gerekli olduğu kazanılan deneyimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır⁹.

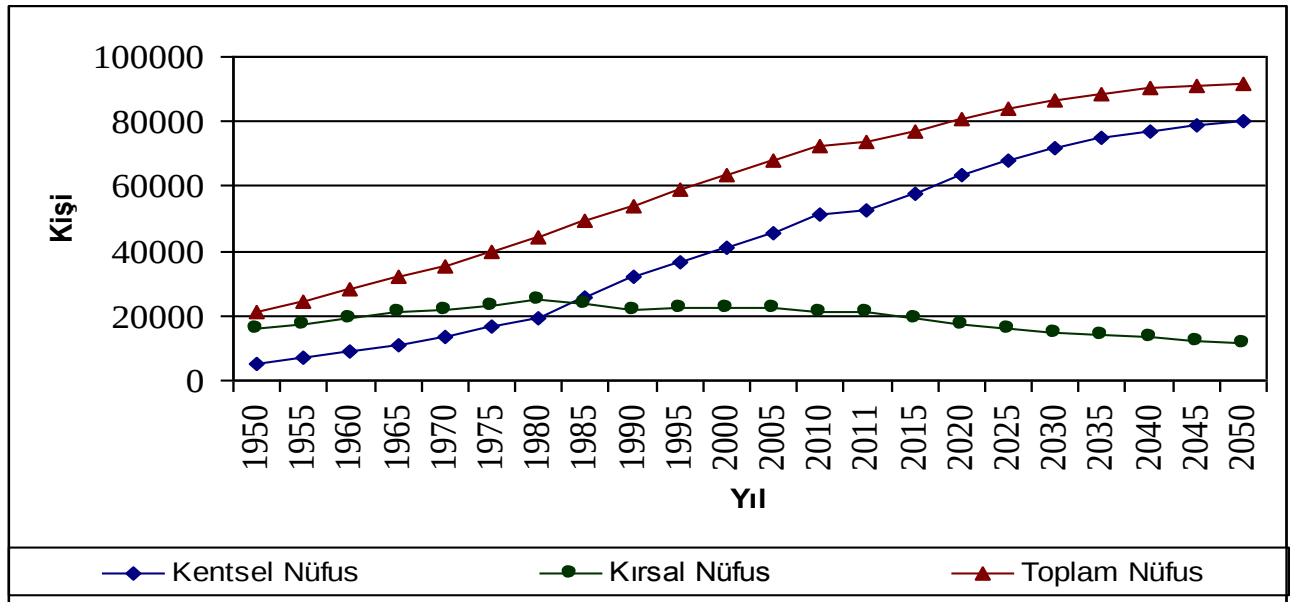
1950’li yıllarda köylerden şehirlere göçün hızlanmasıyla sosyal, kültürel ve ekonomik değişim başlamış, gerekli dönüşüm için aranan çözümler kırsalda “mekânsal planlama” araçlarını gündeme taşımıştır. 1960’lı yıllarda planlı dönemin başlamasıyla, dağınık kırsal yerleşme dokusu kırsal alanların kalkınmasında önde gelen engelleyici faktörlerden biri olarak görülmüştür. Yerleşim dokusundaki sayısal çokluk ve dağınıklık insan ilişkilerinin sınırlanması, grup dışı ilişkilerin gelişmemesi, pazar ilişkilerinin yeterince gelişmemesi gibi önemli toplumsal sıkıntılara da neden olup 2510 sayılı İskân Kanunu doğrultusunda geliştirilen “Merkez Köy” ve “Köykent” uygulamalarına zemin hazırlamıştır¹⁰. Ülkemizin en kapsamlı kırsal kalkınma projesi olarak Köykent 2000-2003 yılları arasında Ordu ili Mesudiye İlçesinde uygulanmıştır.

⁹ T.C. Kalkınma Bakanlığı, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), 2006 Yılı Kırsal Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Alt Komisyonu Raporu, s. 8.

¹⁰ Ibid., s. 26

Günümüzde, 1950’li yıllarda başlayan “kırdan kente göç” olgusu ivmesini kaybetse de devam etmektedir. Kırsal alanlardan göçün en önemli sebepleri şunlardır: Tarımsal gelirin azlığı, tarım topraklarının çok parçalanmış olması, tarımsal üretimde makine kullanımı oranının artması, işgücüne olan ihtiyacın azalması, eğitim, sağlık, sosyal şartlar, güvenlik, kamu politikalarını yetersizliği gibi nedenlerdir. Bu göçler kentsel alanlarda pek çok toplumsal ve ekonomik soruna da yol açmıştır. En büyük sorunlar arasında gecekondulaşma, çarpık kentleşme, kayıt dışı ekonomi, çeşitli biçimsel olmayan sektörlerin ortaya çıkması ve göç edenler için artan sosyal dışlanma sayılabilir¹¹.

Yukarıdaki açıklamaların da ışığında Şekil 2’de Türkiye’nin bugünkü nüfus hareketleri ve geleceğe ait nüfus projeksiyonu verilmiştir. Şekilde görüldüğü üzere, Türkiye’nin nüfusla kentsel nüfusu düzenli bir artış göstermekte, kırsal nüfusu ise bu artışla ters orantılıdır. 2015 yılından itibaren kırsal nüfusun 1950 değerlerinin de altına düşeceği hesaplanmaktadır. 2050 yılına gelindiğinde kırsal nüfusun 10 milyona kadar düşeceği, buna karşın kentsel nüfusun 80 milyona yükseleceği tahmin edilmektedir. Türkiye için 2015 yılı sonrasında kritik bir dönemin başlangıcı olduğu düşünülebilir.

Şekil 2: Türkiye Nüfus Projeksiyonu ve Dağılımı (Bin Kişi)

Kaynak: United Nations, Department of Economic and Social Affairs¹²

¹¹ Ibid., s. 16

¹² Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects. http://esa.un.org/unpd/wup/unup/index_panel1.html (Erişim: Şubat 2013)

Tablo 1’de Türkiye geneli için arazi kullanım durumu alan ve oran olarak kullanım şekline göre ayırımı yapılarak detaylı bir şekilde verilmiştir. En yüksek oran %34 ile tarım alanı olarak belirlenmiştir (bkz. Ek-1).

Tablo 1 Türkiye Geneli Arazi Kullanım Durumu (2003 yılı verileri)

	Arazi Kullanım Şekli	Alan (ha)	Oran (%)
Türkiye	Tarım Alanı	26.968.000	34
	Çayır-Mera	20.500.000	26
	Orman-Fundalık	20.763.000	26
	Tarım Dışı Alan	10.184.700	13
	Toplam Alan	78.355.700	100

1.3. Bölgede Genel Durum ve Gelişme Eğilimleri

Düzyey-2 TR21 Trakya Bölgesi Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerinden oluşmaktadır. Türkiye’nin kuzeybatısında yer almaktadır. Bölge, 18,665 (göl hariç) km²’lik yüzölçümüne sahiptir. Kapladığı alan itibariyle, bölge Türkiye yüzölçümünün ise % 2,4’üne denk gelmektedir¹³. Bölgenin Karadeniz, Marmara Denizi ve Ege Denizi olmak üzere üç denize kıyısı bulunmaktadır. Türkiye’nin üç tarafı denizlerle çevrili olan tek bölgesidir. Bölge Türkiye’nin Avrupa’ya erişimini sağlayan karayolu ağının bulunmasından dolayı Türkiye’nin Avrupa’ya açılan kapısı konumundadır. Hem Avrupa’ya sınır olması hem de İstanbul’a yakın olması lojistik açısından da bölgenin önemini artırmaktadır.

Türkiye son yıllarda tekstil ve deri sanayinde dünyanın sayılı ülkeleri arasına girmiştir ve Türkiye’deki tekstil işletmelerinin önemli bir bölümü Tekirdağ’da bulunmaktadır. Bölge 1.809 sanayi kuruluşu, 1 Avrupa Serbest Bölgesi, 6 Organize Sanayi Bölgesi, Teknopark ve BSH (Bosch und Siemens Hausgeraete), Danone, Coca Cola, Bunge, Zentiva, Foxconn (HP), Unilever gibi firmalar başta olmak üzere 185 yabancı sermayeli firma ile ülke ekonomisi için de önemlidir¹⁴.

¹³ TÜİK, Bölgesel İstatistikler, 2010

¹⁴ Trakya Kalkınma Ajansı (2011), Trakya Bölgesi Lojistik Sektörü, Edirne.

Tablo 2 Sanayi Siciline Kayıtlı İşletmelerin Sektörel Dağılımı (2010)

Sektörler	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli	Trakya
Dokuma, Giyim ve Deri Sanayi	511	23	66	600
Gıda, İçki ve Tütün Sanayi	162	152	93	407
Taş, Toprak ve Maden	115	55	37	207
Kâğıt ve Ambalaj	28	0	2	30
Plastik, Kimya, Boya ve Cam Sanayi	169	0	15	184
Makine, Teçhizat, Otomatik ve Yan Sanayi	157	0	23	180
Orman Ürünleri ve Mobilya	21	0	17	38
Diğer	114	35	14	163
Toplam	1.277	265	267	1.809

Kaynak: Sanayi ve Ticaret İl Müdürlükleri¹⁵

Tarım bölge için önemli bir gelir kaynağıdır ve TÜİK 2010 Yılı verilerine göre bölgenin tarımsal üretim değerinin yaklaşık olarak %71,3'ü bitkisel üretimden, %28,7'si ise hayvansal üretimden elde edilmektedir (hesaplamada canlı hayvan değerleri dikkate alınmamıştır). Bölgede en önemli ürünler buğday, ayçiçeği ve çeltiktir. Türkiye buğday üretiminin %9,3'ünü, ayçiçeği üretiminin %62,5'ini, çeltik üretiminin de %44,5'ini karşılamaktadır (bkz. Ek-2).

Tablo 3'de hem Trakya Bölgesi, hem de Bölgedeki iller için arazi kullanım durumu alan ve oran olarak kullanım şekline göre ayırımı yapılarak detaylı bir şekilde verilmiştir (bkz. Ek-3). En yüksek oran tarım alanları olarak, Türkiye ortalamasının üzerinde, belirlenmiştir.

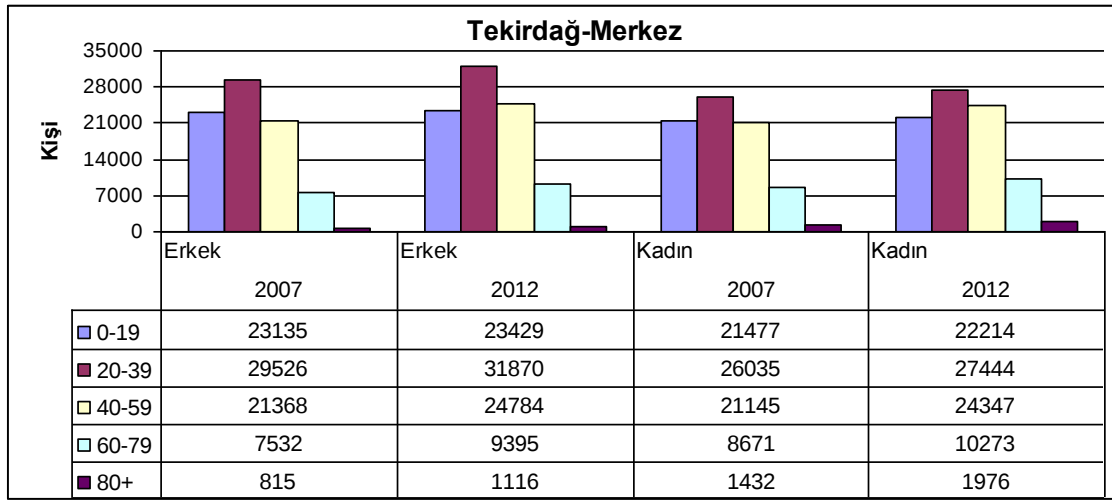
¹⁵ Alıntı: Ibid.

Tablo 3 Trakya Bölgesi İllere Göre Arazi Kullanım Durumu (2003 yılı verileri)

	Arazi Kullanım Şekli	Alan (ha)	Oran (%)
TR21	Tarım Alanı	1.041.351	55
	Çayır-Mera	186.761	10
	Orman-Fundalık	448.340	24
	Tarım Dışı Alan	227.930	12
	Toplam Alan	1.904.383	100
Tekirdağ	Tarım Alanı	392.778	63
	Çayır-Mera	31.629	5
	Orman-Fundalık	104.762	17
	Tarım Dışı Alan	92.618	15
	Toplam Alan	621.778	100
Edirne	Tarım Alanı	380.262	61
	Çayır-Mera	81.279	13
	Orman-Fundalık	104.228	17
	Tarım Dışı Alan	61.826	10
	Toplam Alan	627.595	100
Kırklareli	Tarım Alanı	268.311	41
	Çayır-Mera	73.853	11
	Orman-Fundalık	239.350	37
	Tarım Dışı Alan	73.486	11
	Toplam Alan	655.000	100

Bölgedeki illerin ekonomik yapısına bakıldığında sanayinin Tekirdağ ilinin Çorlu, Çerkezköy ve Muratlı, Edirne ilinin Merkez, Uzunköprü ve Keşan, Kırklareli ilinin Merkez, Lüleburgaz ve Babaeski ilçelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Edirne ili, Tekirdağ ve Kırklareli illerine göre daha çok tarım ağırlıklı ve gıda sanayisi üzerine kurulu bir ekonomik yapısı vardır. Tekirdağ ise bölgede sanayide başı çeken lokomotif il konumundadır (bkz. Ek-4).

Trakya bölgesindeki illerin ilçe bazındaki nüfus değişimlerinin, hem yaş guruplarına göre hem de cinsiyete göre dağılımı, bölgenin sosyo-ekonomik yapısının gelişimi hakkında önemli bilgiler vereceği için aşağıda detaylı olarak incelenmiştir.

Şekil 3: Tekirdağ Merkez İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

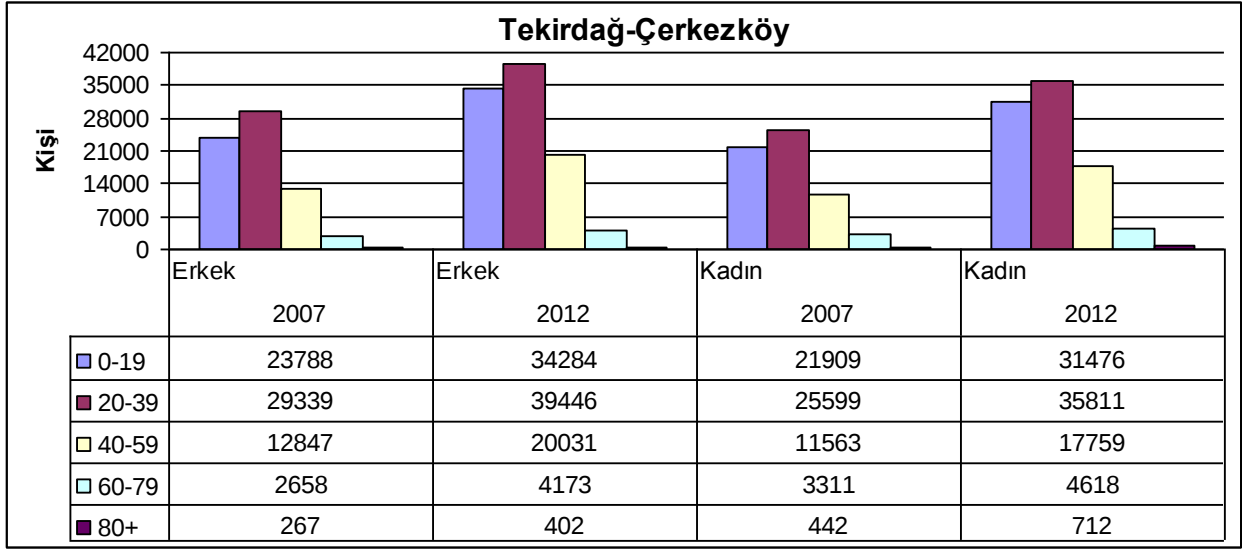
Kaynak: TÜİK¹⁶

Tekirdağ Merkez İlçe nüfusunda en önemli artışın 40-59 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Bunun haricinde en önemli ikinci nüfus artışı da 20-39 yaş grubunda olmuştur. Bu Merkez İlçe'nin, üretken, çalışan nüfus yapısında bir artış olduğu ve göç aldığı fikrini vermektedir (Şekil3).

Çerkezköy İlçesi 2007-2012 döneminde Tekirdağ İl'inin ilçeleri arasında toplam nüfusta en yüksek (%43,3) nüfus artışını sağlamış ilçedir. Bu ilçede en büyük artış sırasıyla erkek 0-19, kadın 20-39 yaş gruplarında olmuştur (Şekil 5). Çorlu İlçesi de Çerkezköy gibi yüksek oranda göç alan ilçelerden biri olmuştur. Toplamda %21,4'lük bir nüfus artışı hesaplanmıştır. Tekirdağ'ın diğer ilçelerine baktığımızda, toplam ilçe nüfuslarında azalma gözlenen iki ilçesi -%6,7 ile Hayrabolu (Şekil 6) ve -%4,2 ile Malkara (Şekil 7) ilçeleridir. Bu iki ilçe 0-19 ve 20-39 yaş gruplarında önemli bir nüfus kaybı yaşamıştır. Tekirdağ İl'inin en çok göç veren iki ilçesi olmuşlardır. Marmara Ereğlisi Çerkezköy'den sonra yüzde olarak (%26,5) en yüksek nüfus artışı olan ilçedir. Muratlı (Şekil 9), Saray (Şekil 10) ve Şarköy (Şekil 11) ilçelerinde düşük bir nüfus artışı olduğu gözlenmiştir ve sırasıyla %1,5, %5,5 ve %2 olarak hesaplanmıştır.

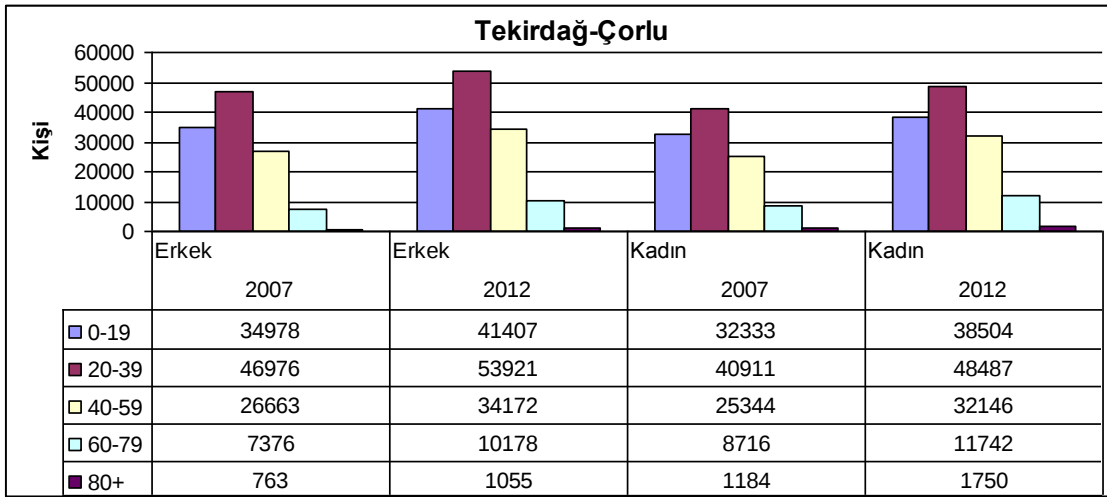
¹⁶ TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları
<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> (Erişim:Şubat 2013)

Tablo 4 Tekirdağ Çerkezköy İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

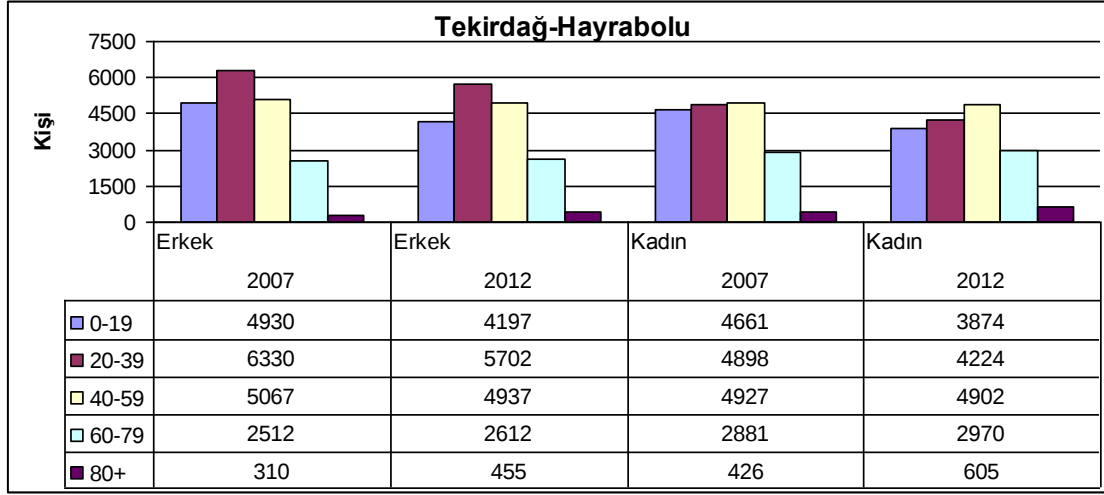
Kaynak: TÜİK

Tablo 5 Tekirdağ Çorlu İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

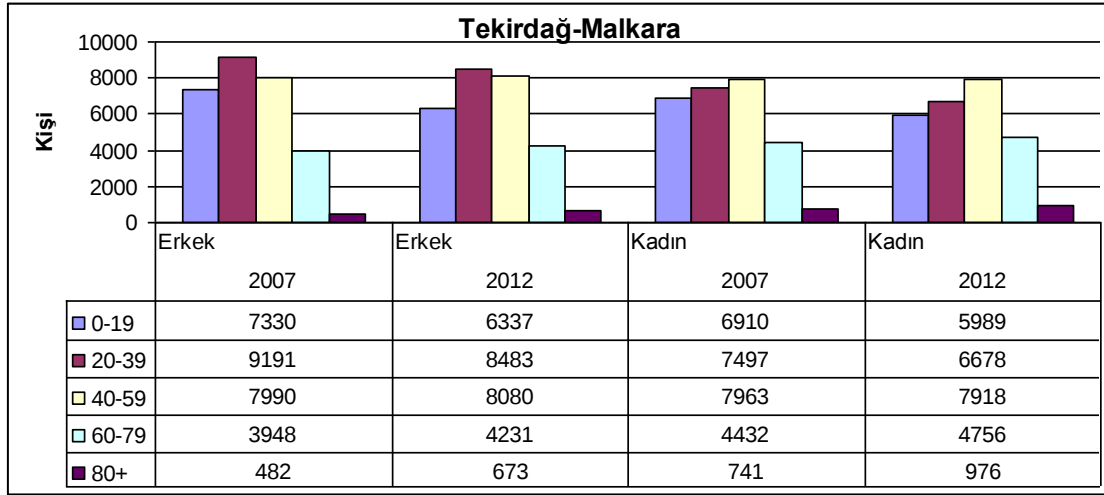
Kaynak: TÜİK

Tablo 6 Tekirdağ Hayrabolu İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

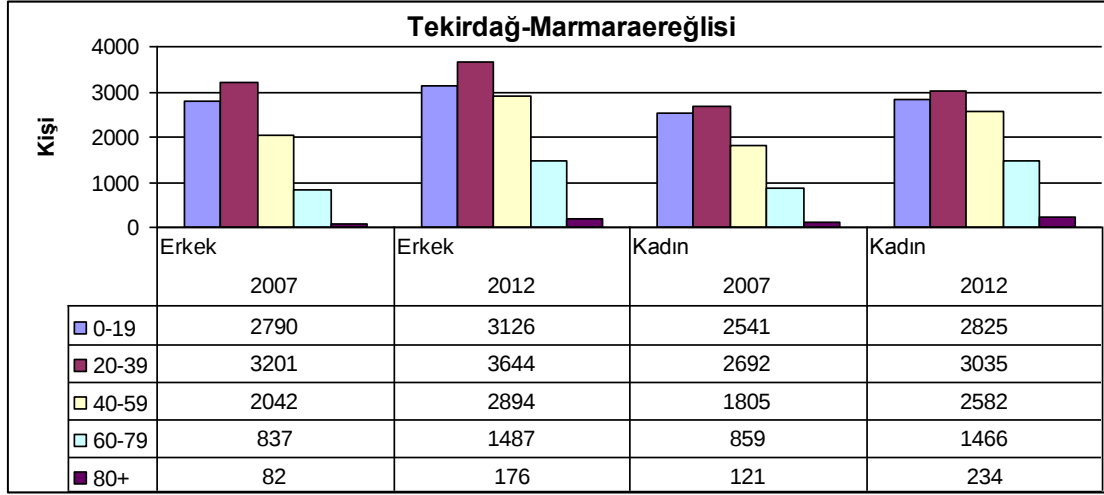
Kaynak: TÜİK

Tablo 7 Tekirdağ Malkara İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

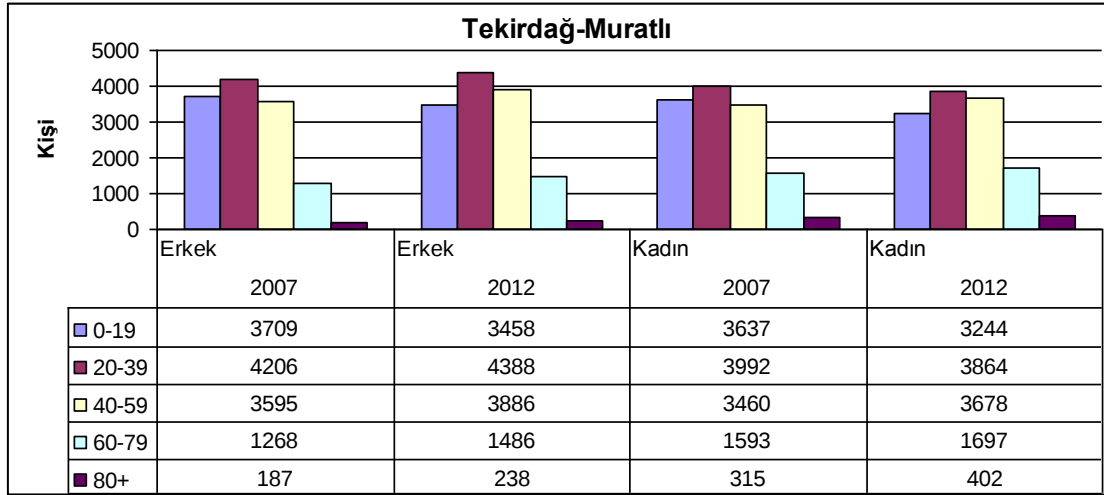
Kaynak: TÜİK

Tablo 8 Tekirdağ Marmara Ereğlisi İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

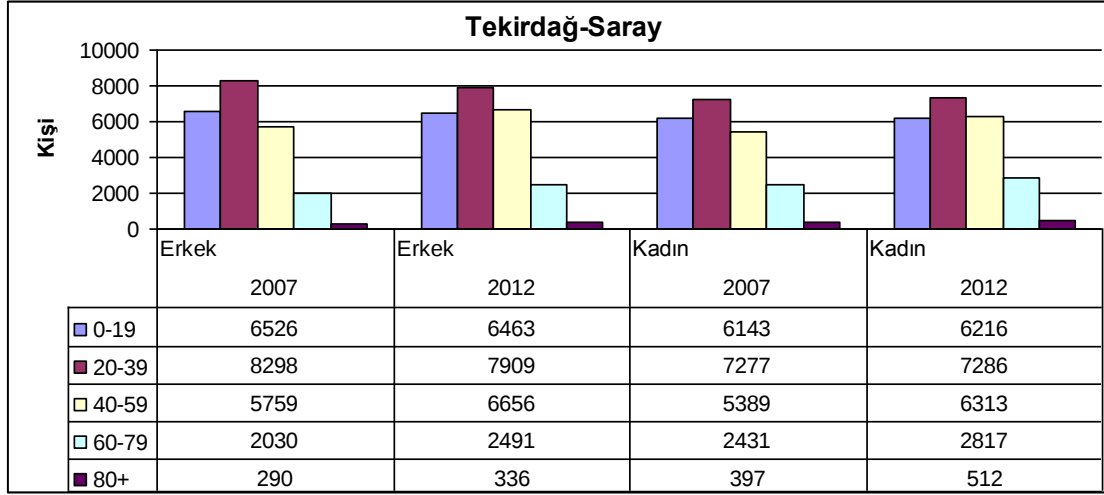
Kaynak: TÜİK

Tablo 9 Tekirdağ Muratlı İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

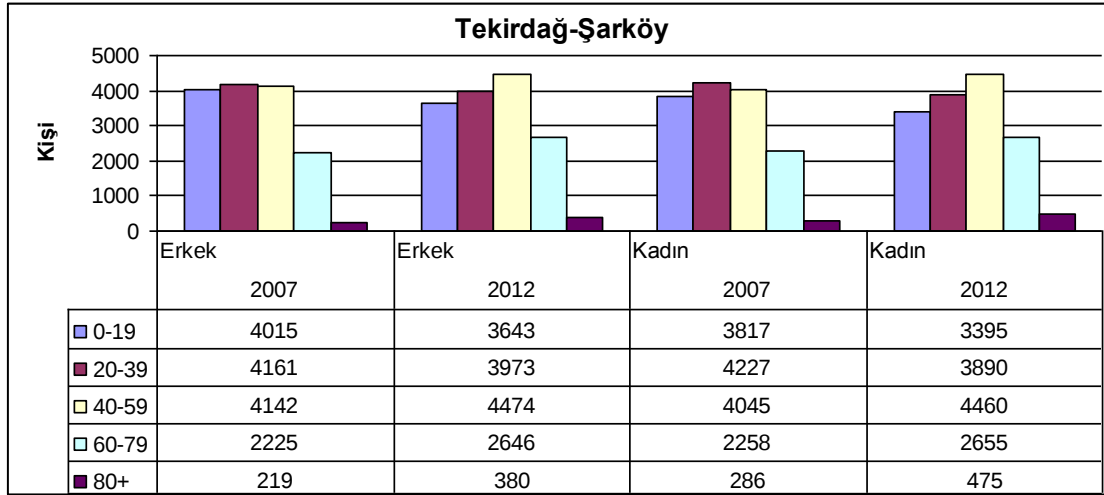
Kaynak: TÜİK

Tablo 10 Tekirdağ Saray İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK

Tablo 11 Tekirdağ Şarköy İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

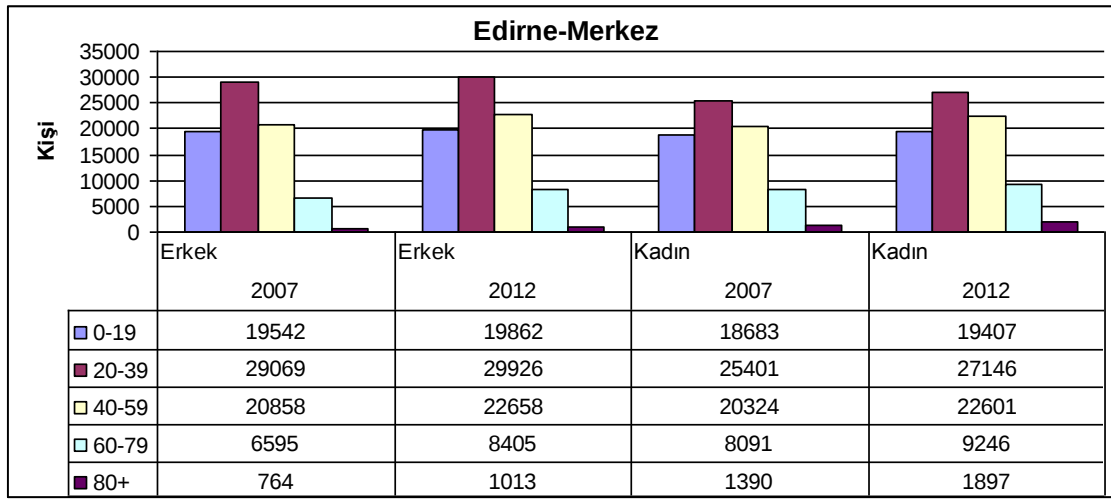

Kaynak: TÜİK

Şekil 12’de, Edirne’nin Merkez nüfusunun çok hızlı bir artış göstermediği ve genç nüfusun, orta yaş nüfusa oranla daha yavaş bir artış gösterdiği görülmektedir. En yüksek artış 2.277 kişi ile 40-59 yaş grubundaki kadın nüfusunda olmuştur. 2007 yılından 2012 yılına kadar, erkek ve kadın nüfusundaki artış sırasıyla 5.036 ve 6.408 kişi olarak toplamda 11.444 kişi olarak gerçekleştiği ve Edirne Merkez ilçe nüfusu 150.717 kişiden 162.161 kişiye yükseldiği gözlenmiştir. Bu da, beş yıllık zaman zarfında yaklaşık %7,5 düzeyinde bir nüfus artışı sağlandığını göstermektedir.

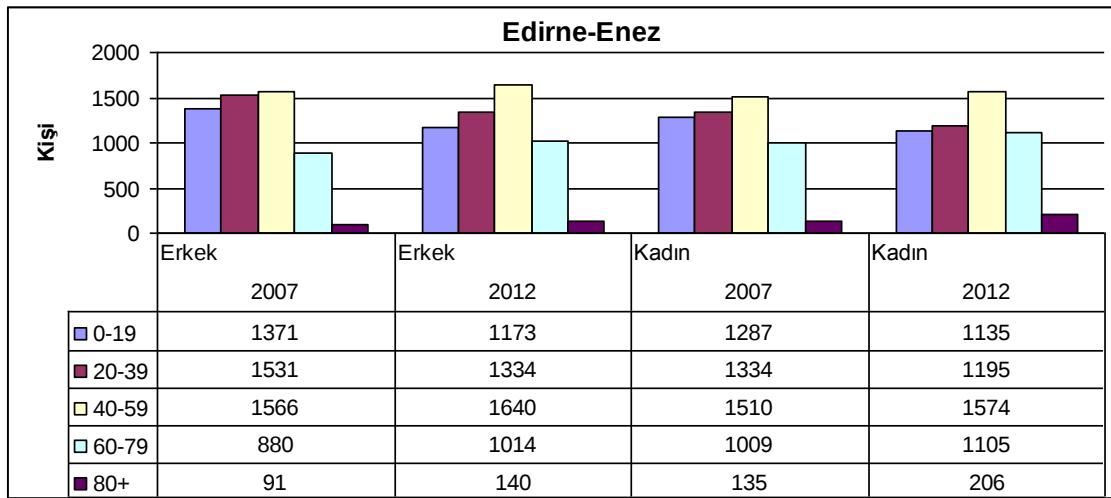
Edirne'nin Keşan İlçesi hariç (Şekil 16) diğer ilçelerinde belirgin bir nüfus azalması görülmektedir (Şekil 13, 14, 17, 18, 19 ve 20). Edirne'nin ilçelerindeki belirgin nüfus azalışı Edirne Merkezdeki nüfus artışını nötrleştirmiştir ve Edirne'nin nüfus artışı durağan hale gelmiştir. Ayrıca tarım sektörünün Edirne'deki potansiyeli bu nüfustaki gelişmelerden olumsuz etkilenecektir. Bu etkilenme Edirne'nin gıda sanayisine zarar verecektir. Edirne dış göç alan bir il olmadığından Merkezdeki bu artış kırsaldan merkeze doğru olduğu düşünülmektedir.

Tablo 12 Edirne Merkez İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

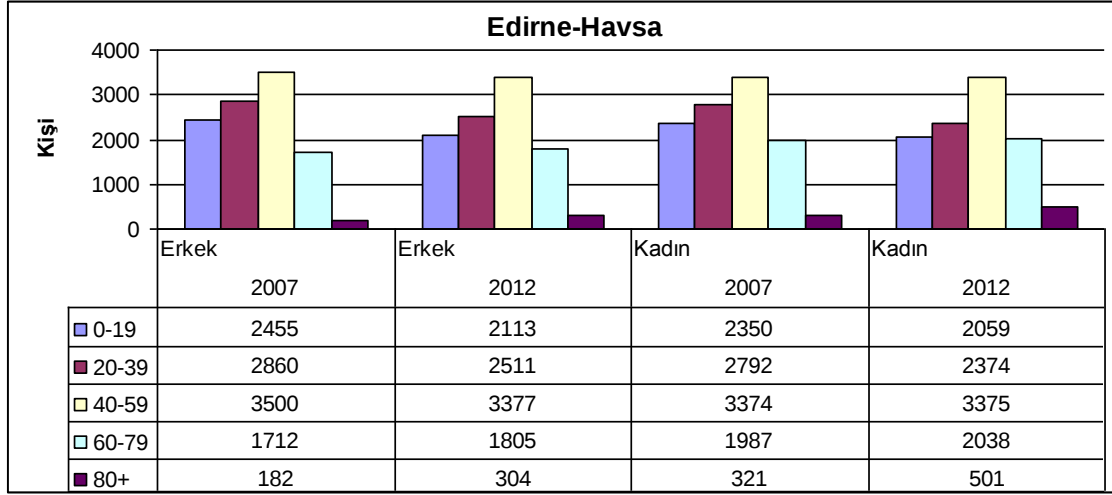
Kaynak: TÜİK

Tablo 13 Edirne Enez İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

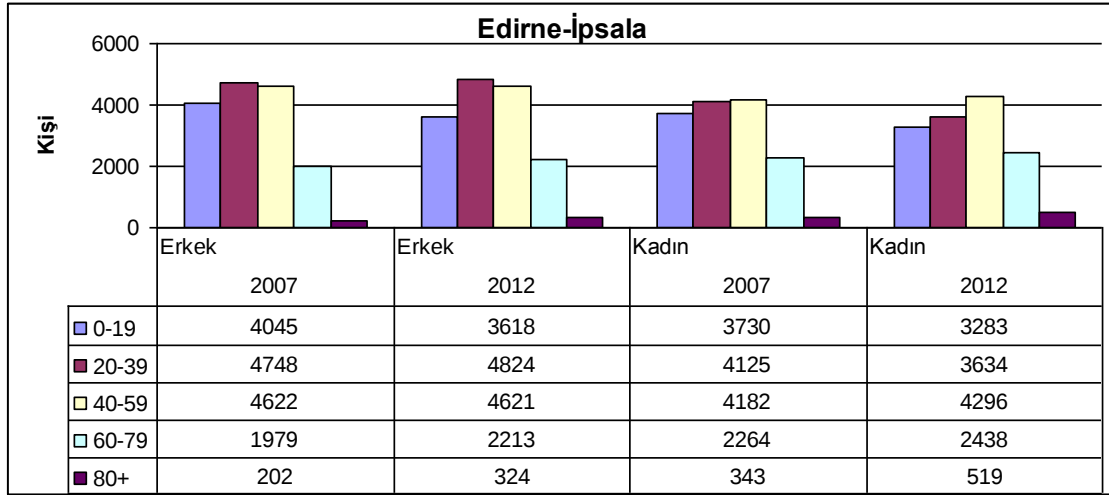
Kaynak: TÜİK

Tablo 14 Edirne Havsa İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

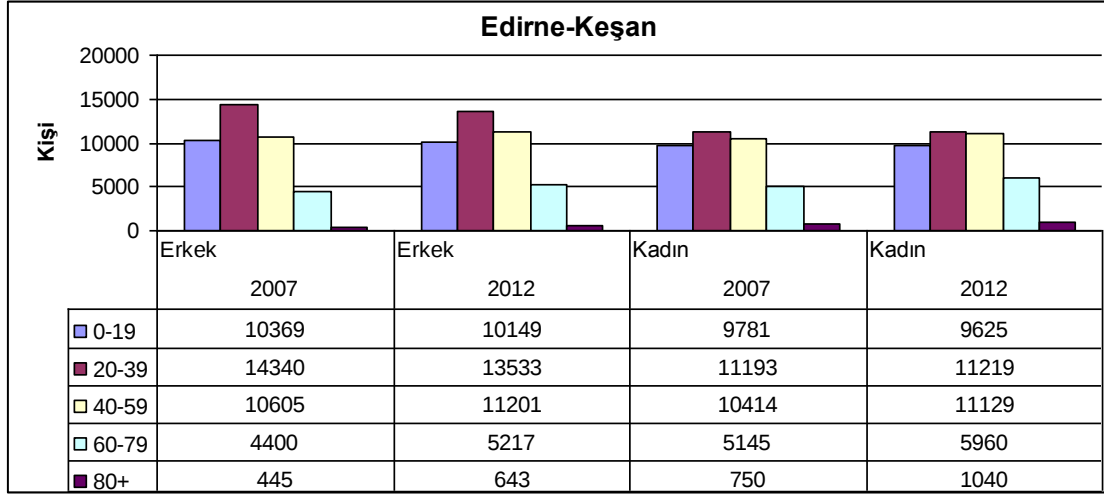
Kaynak: TÜİK

Tablo 15 Edirne İpsala İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

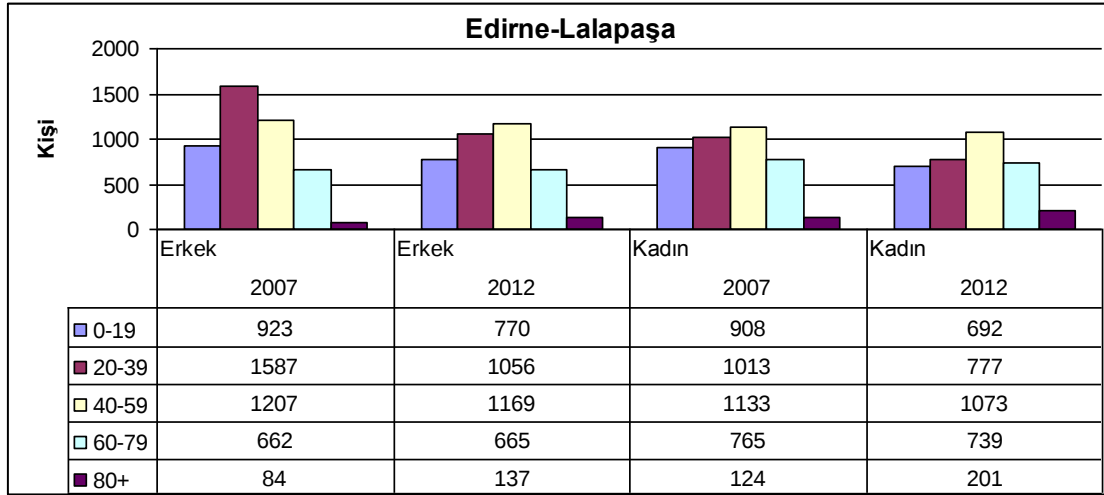
Kaynak: TÜİK

Tablo 16 Edirne Keşan İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

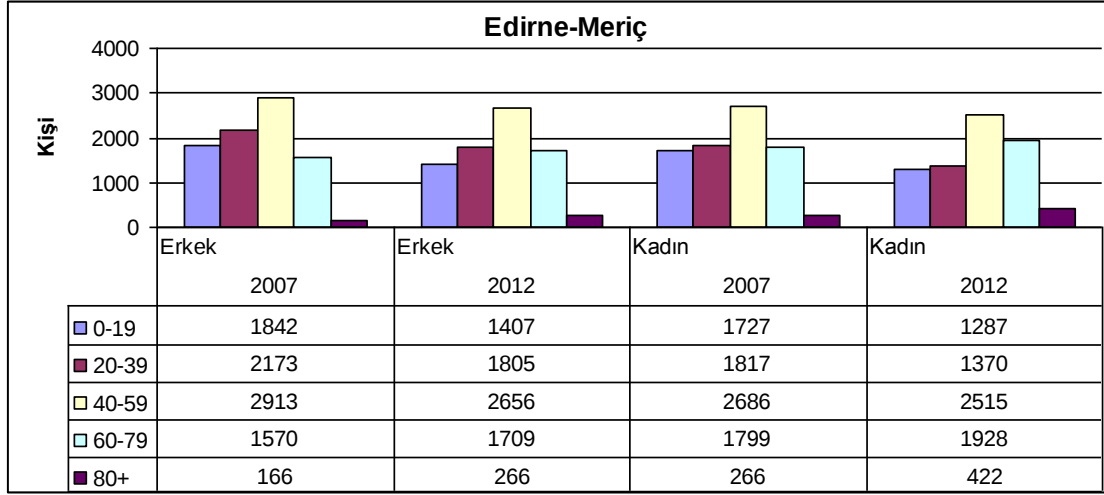
Kaynak: TÜİK

Tablo 17 Edirne Lalapaşa İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

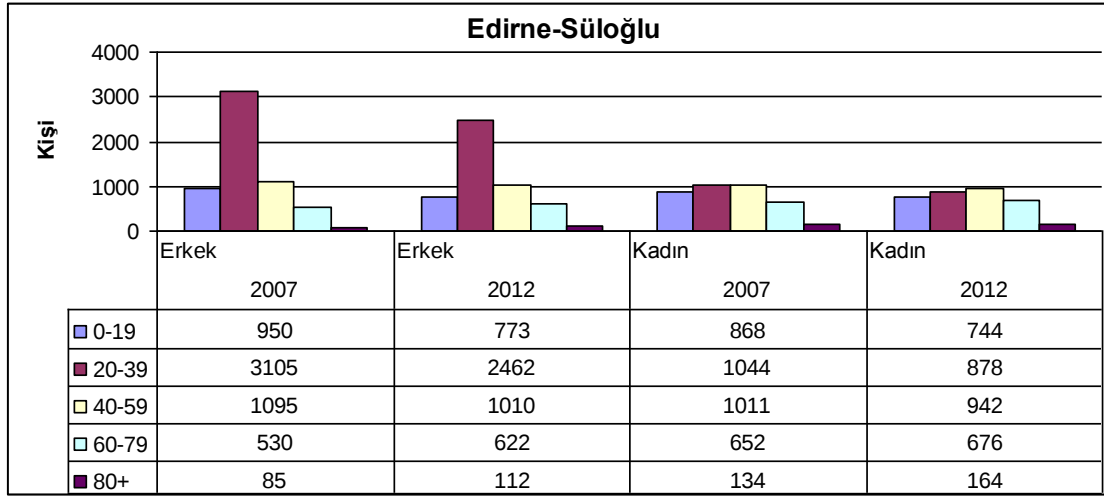
Kaynak: TÜİK

Tablo 18 Edirne Meriç İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

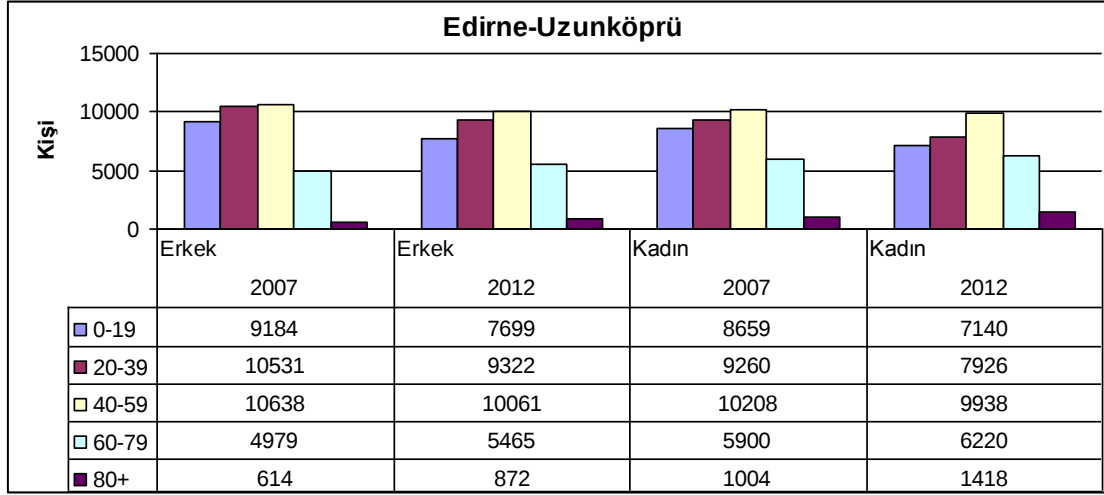
Kaynak: TÜİK

Tablo 19 Edirne Süloğlu İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

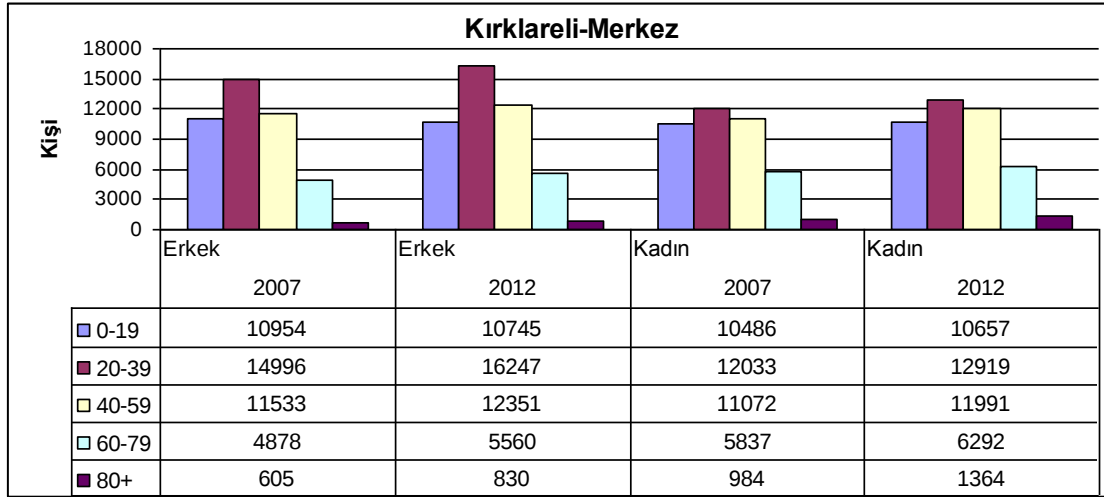
Kaynak: TÜİK

Tablo 20 Edirne Uzunköprü İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK

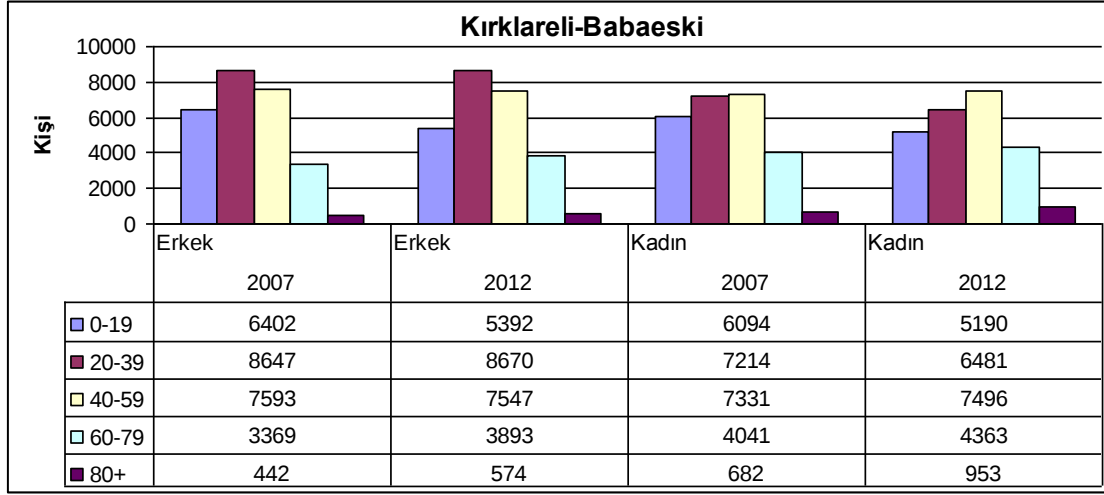
Tablo 21 Kırklareli Merkez İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK

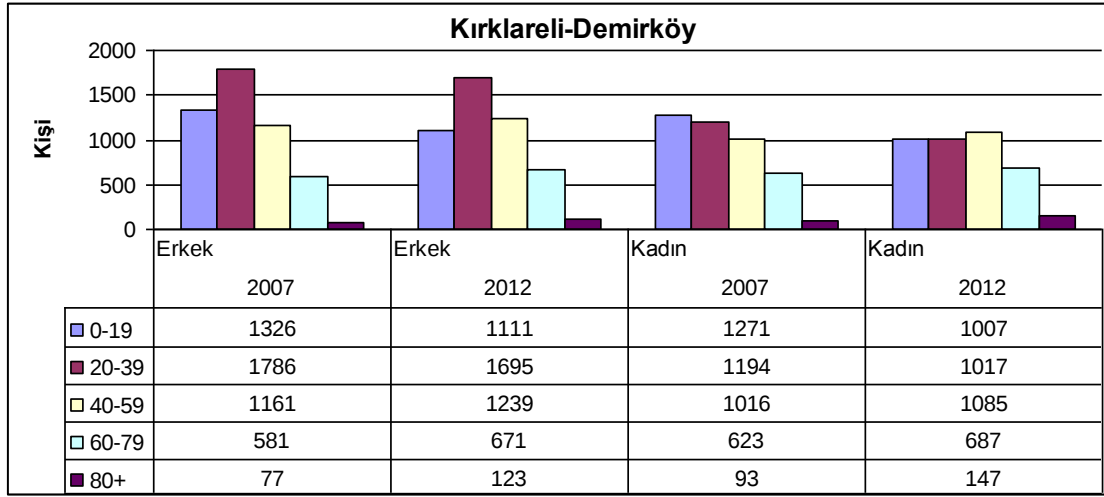
Kırklareli'nin Merkez (Şekil 21) ve Lüleburgaz (Şekil 25) ilçelerinde kısmi bir nüfus artışı gözlenmiştir ve sırasıyla 5.578 ve 7.497 olarak gerçekleşmiştir. Yüzde olarak artış ise sırasıyla %6,7 ve %5,8 olarak hesaplanmıştır. Diğer bütün ilçelerinde Babaeski (Şekil 22), Demirköy (Şekil 23), Kofçaz (Şekil 24), Pehlivan köy (Şekil 26), Pınarhisar (Şekil 27) ve Vize (Şekil 28) nüfus kaybı yaşanmıştır. En fazla nüfus kaybı yaşayan ilçe 2.120 kişi ile Vize ilçesi olmuştur.

Tablo 22 Kırklareli Babaeski İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

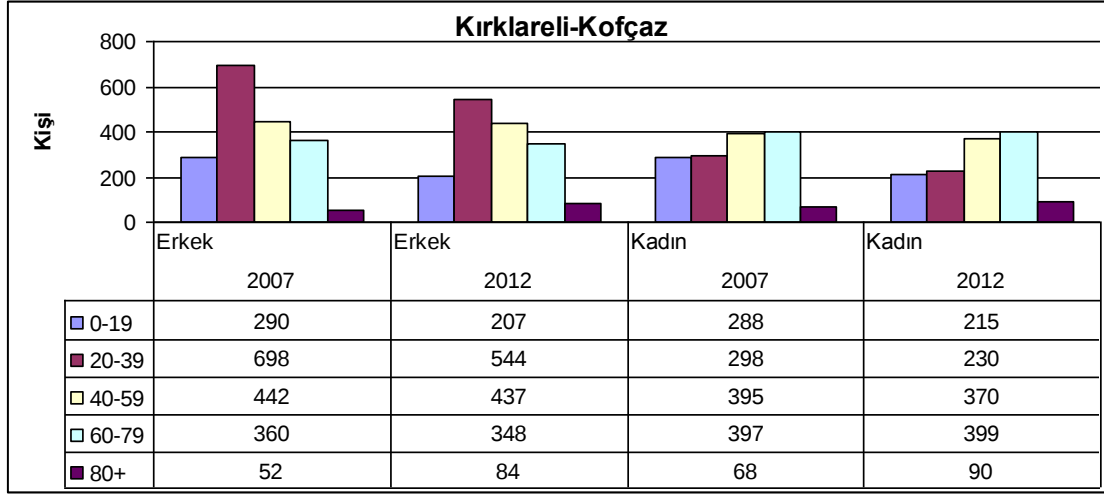
Kaynak: TÜİK

Tablo 23 Kırklareli Demirköy İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

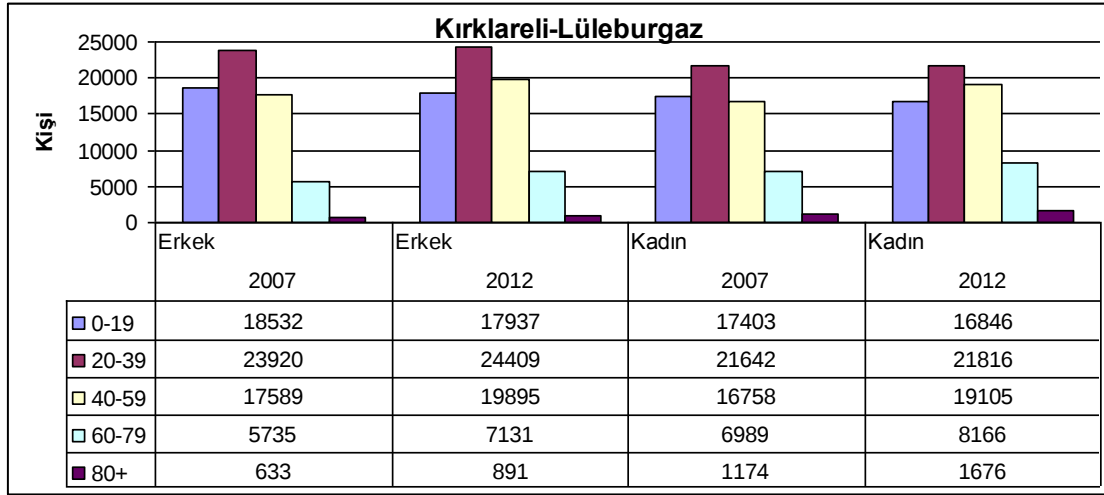
Kaynak: TÜİK

Tablo 24 Kırklareli Kofçaz İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

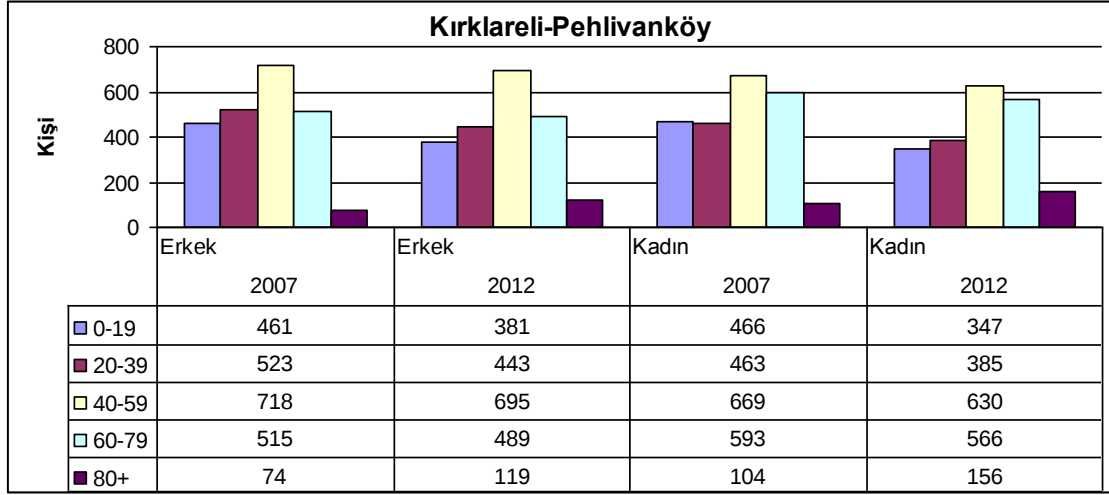
Kaynak: TÜİK

Tablo 25 Kırklareli Lüleburgaz İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

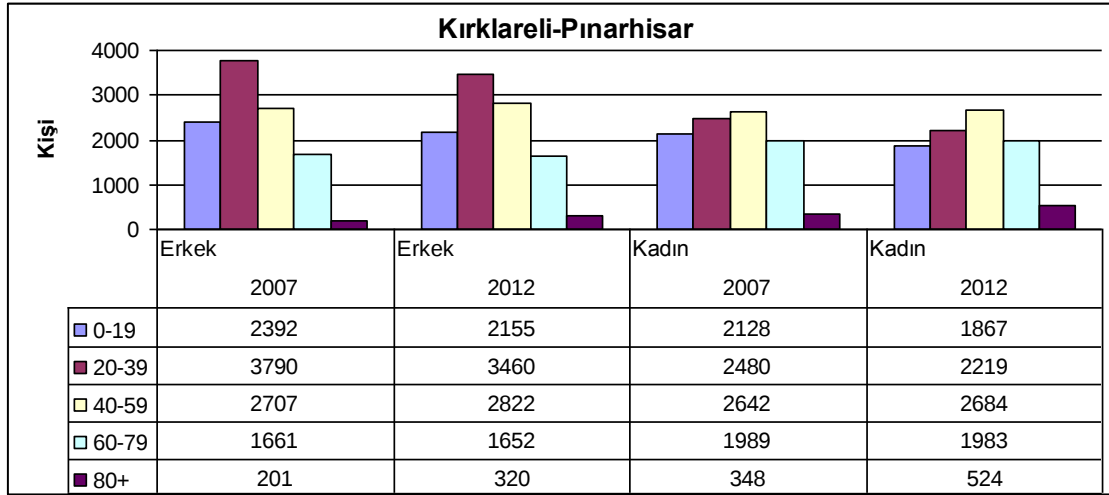
Kaynak: TÜİK

Tablo 26 Kırklareli Pehlivanköy İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

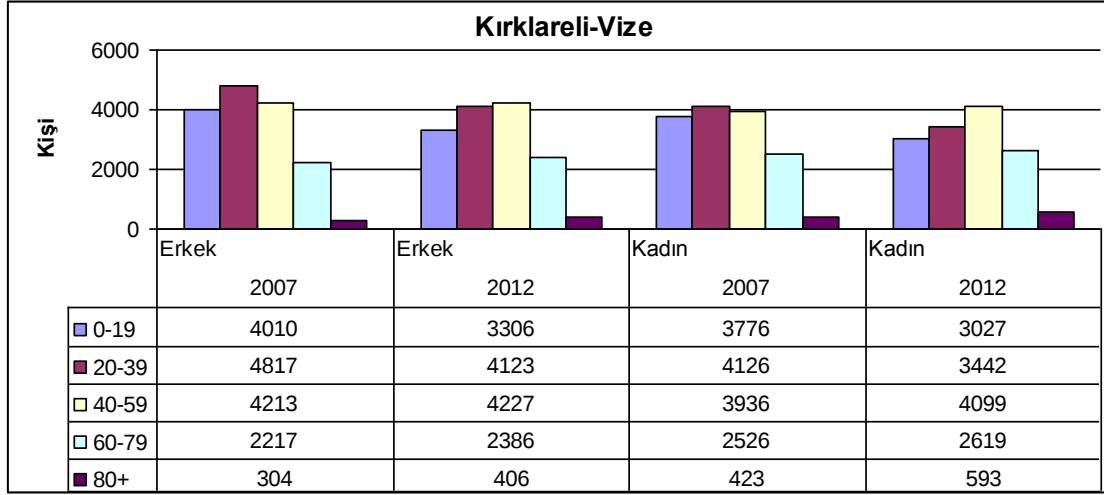
Kaynak: TÜİK

Tablo 27 Kırklareli Pınarhisar İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK

Tablo 28 Kırklareli Vize İlçe Nüfusu ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK

İlçe düzeyinde incelemelerden sonra bölgedeki illerin genel düzeyine baktığımızda (Tablo 4) Tekirdağ'da yoğun, Kırklareli'nde düşük bir nüfus artışı görülmekte, Edirne ise durağandır. Trakya Bölgesi'nde erkek nüfusta %9,04, kadın nüfusta %9,51 ve genel nüfus artışı %9,27 olarak gerçekleşmiştir. Bölgedeki nüfusun artışında Tekirdağ ilinin aldığı göç etkili olmuştur.

Tablo 29 TR21 Trakya Bölgesinin Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı ve Artış Yüzdesi

	2007		2012		Toplam Erkek Nüfus Artışı	Toplam Kadın Nüfus Artışı	Toplam Nüfus Artışı
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın			
Tekirdağ	375703	352693	439124	413197	16.88%	17.15%	17.01%
Edirne	203569	192893	203656	196052	0.04%	1.64%	0.82%
Kırklareli	171204	162052	175515	165703	2.52%	2.25%	2.39%
TR21	750476	707638	818295	774952	9.04%	9.51%	9.27%

Kaynak: TÜİK

Not: ADNKS sonuçlarından yararlanarak hazırlanmıştır
(<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>)

Edirne şehri kırsalı hakkında bölge insanları ile yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda bazı tespitlere ulaşılmıştır:

- Türkiye genelinde olduğu gibi, bölgede de tarımda en önemli sorunlardan biri girdi maliyetlerinin yüksekliğidir.
- Köyler boşalıyor.
- Ülke içinden ve ülke dışından bölgeden arsa alımları yapılıyor.
- Arsa fiyatları sürekli artıyor, son 5 yılda 5 kat arttı.

- Edirne'nin kırsalında iletişim araçlarının etkin kullanılmaması ve alt yapı eksikliğinin hala mevcut olması (cep telefonu, internet imkânları zayıf).
- Alınan arsalar atıl olarak bekletiliyor.
- Tarımın geleneksel bilgisi, kültürü yok ediliyor.
- Yöre halkı kooperatiflere ve birliklere üye olmak istiyorlar. Bu konuda kooperatiflerin ve derneklerin kısa sürede anlaşmazlıklar sonucu kapandığından şikâyetçiler.
- Edirne'deki köylülerin söylediğine göre 60 dönümün altında toprağa sahipsen yok olmaya mahkûmsun. Eğer 200 dönümün üzerinde bir toprağın varsa geçimini sağlayabilirsin.
- Gıdada rekabet edilebilirlik üzerine kurulu politikalar, küçük çiftçinin şansını sıfıra indiriyor. Böylece küçük çiftçi göç etmeye zorlanıyor.
- Kopuş aslında kaç bin yıllık tarım bilgilerini de yanlarında götürmeleri anlamına geliyor. Kentlerde bu bilgi işe yaramıyor. Kentlerdeki meslekler genelde birkaç-yıllık eğitimle kazanılabilir.
- Edirne'nin köy kızları Trakya'nın diğer illerinde olduğu gibi köye gelin gitmek istemiyorlar.
- Çiftçi ihtiyaçlarına cevap vermekte zorlanan kamu kurumlarında etkili olan prosedürlerin en aza indirilmesi gerekmektedir.
- Veteriner ücretleri pahalı köylüler zorlanıyor.
- Küçük çiftçinin etkin olarak bilgilendiği yardım aldığı teknik destek sağladığı devlet kurumu olarak Tarım İl Müdürlüğü olduğu görüldü.
- Bölgede, yaklaşık 1 senedir doğum olmayan köyler var.
- Nehir kenarındaki çiftçiler haricinde diğer çiftçiler sulu tarım yapamıyorlar.

Türkiye'de en çok çeltik üretimi yapılan illerin başında Edirne gelmektedir, sırasıyla Samsun, Çorum, Sinop, İzmir, Manisa, Balıkesir ve Kastamonu takip etmektedir. Dünya'da çeltik verimi ortalaması dekarda 420kg. İken Türkiye 'de dekarda 700kg ile dünya ortalamasının üstünde gerçekleşmiştir. Türkiye çeltik üretiminde kendisine yeten bir ülke değildir ve 2007'de 215 bin ton, 2008'de 191 bin ton, 2009'da 212 bin ton ithalat yapılmıştır. İyi projeler üretildiğinde kendisine yetecek potansiyeli bulunmaktadır. Ülkemizin çeltikte ithalatçı bir ülke olmasının en önemli nedenlerini saymak istersek;

- Çeltik üreticilerine verilen desteklerin dünya ülkelerine göre çok az oluşu,
- Sulama suyunun yetersiz olması,
- Tarımsal üretim girdilerinin pahalı olması,
- Satış fiyatlarının maliyetlerin altında oluşu,
- Tarım sigortalarının yetersizliği,
- Uygulanan yanlış ve yetersiz politikalar.
- Pirinçte KDV sorunudur (Kabuklusunun KDV'si %1, kabuğu çıkarıldıktan sonra içinden çıkan pirincin KDV'si %8, kabuğun KDV'si de %18'dir). Pirinçte KDV'nin %1'e indirilmesi gerekmektedir. KDV'nin yüksek olması vergi kaçırılmasına da neden olmaktadır). Bu tür olumsuzluklardan dolayı daha ucuza mal eden diğer ülkelerle rekabet şansımızı kaybetmiş oluyoruz. Edirne yöresindeki çiftçilerle konuştuğumuzda gidişattan hiç memnun olmadıklarını satışlarının üretim maliyetlerini karşılamadığını bu gidişle üretim yapmaktan vazgeçeceklerini, dile getirmekteler (bkz. Ek-5). Ayrıca, üretici tam ürettiği pirinçlerini satacağı zaman ithalat sopasının ortaya konulması çiftçiye çok zor duruma sokmaktadır. Hükümet çeltik üretimini ithalatçı lobilere teslim etmiş durumda. Pirinç üretiminden memnun değilseniz başka şey üretin denmekte çiftçiye¹⁷.

Edirne'nin Doyuran köyünde çeltik tarımıyla uğraşan köylüler Devlet'in tarlaları toplulaştırmasından memnunlar. Verimlilik açısından iyi olduğunu düşünüyorlar. Sıkıştıklarında tarlanın ucundan 1-2 parsel satamamalarından şikâyetçiler.

- Tarım sigortalarının her şeyi kapsamamasından dolayı cazibesi az.
- Köylüler Kredi faizlerini yüksek olduğunu ve ödeyemediklerini ifade ediyorlar.
- Kamu projelerine olan güven azalmış.
- Politikacılara güvenmiyorlar.
- Mutsuz ve umutsuzlar.
- 50 yaş üstü köylerini seviyor ve kopmak istemiyor. Direniyoruz ama zor. Biz ölünce çocuklar hemen satar bu şartlarda köylerde kalmak istemiyorlar diyorlar.
- Kalkınma projelerine güvenleri az. Bir şeylerin kolay kolay değişmeyeceğini düşünüyorlar.

¹⁷ <http://www.trakyahaberleri.com/haber-8605-turk-ciftcisi-tarimsal-tukenise-terk-edilmistir.html>

- Yabancılara toprak satışının 25 dönümden 600 dönüme çıkarılmasının ardından tüm yurttta görüldüğü gibi Trakya bölgesinde de yabancılara toprak alımlarının hızlandığı ve yabancılara özellikle belirli bölgelerde toprak alımları yaptığı ifade edilmekte. Hatta bu konuda Tekirdağ Valisi Ali Yerlikaya yabancılara Trakya’da arazi topladığına dikkat çekerek ‘Valiniz olarak, ben dahi 1 dekar araziye bana verin, parası neyse alayım dersem bana bile vermeyin uyarısında bulunmuştur.

Yapılacak değerlendirmelerde ayrıca başarı öyküleri olarak IPARD projeleri gösterilebilir. Bu projelerde devlet kurulan tesisin maliyetinin %50’sini hibe olarak veriyor. Popüler projeler arasında süt hayvancılığı işletme projeleri ve kesimhane modernizasyonu projesi ile büyükbaş besi çiftliği projeleri yer almakta. Konunun AB çerçevesinde de detaylı incelenmesi hem Türkiye hem de Trakya bölgesi için daha olumlu sonuçlara ulaşılmasına fayda sağlayacaktır.

Son olarak “Trakya Bölgesi İklim Değişikliği Araştırması” yapılarak ve iklim değişikliği sürecinde Trakya Bölgesinde (muhtemel) olumsuz etkilenmekte olan ve etkilenebilecek sektörlerin yerine geliştirilebilecek alternatif sektör bileşenlerine ulaşılması ve bölgenin Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla içindeki payını artırıcı öneriler ortaya koyacak projelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Alan olarak, TR2-Batı Marmara’nın TR21-Tekirdağ Alt Bölgesi kapsamında TR211-Tekirdağ, TR212-Edirne ve TR213-Kırklareli bölgeleri (iller bazında) olabileceği gibi daha küçük ölçekte de gerçekleştirilebilir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü’nün koordinasyonunda hazırlanan İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı (İDEP) tamamlanmış bulunmaktadır. Ayrıca Katılımcı Etkilenebilirlik Analizi Çalıştayları’na katkı sağlayabilecek konularda araştırmaların devam etmesi önemlidir. Bu kapsamda Trakya bölgesi için detaylı bir çalışma yapılması Trakya Bölgesinin geleceği için sosyo-ekonomik faydaları olabileceği açıktır.

Uygulama yöntemi için birincil ve ikincil veri toplama teknikleri kullanılması uygun olacaktır. Bu konularda hem ulusal düzeyde hem de uluslararası düzeyde çalışmalar bulunmaktadır. Literatür araştırması yapılarak iklim değişikliğinden etkilenen ülkelerin (bölgelerin) deneyimlerinden yararlanmak ve Trakya Bölgesi için uzun vadeli bir sektörel strateji geliştirilebilir. Trakya Bölgesinin mevcut üretici ve tüketici görüşlerinin bu değişimlerden

nasıl etkilenebileceğini incelemek için saha çalışmaları yapmak konunun hedefe ulaşmasını sağlayacak çalışmalardan biri olacaktır.

1.4. Dünyadan ve Ülkemizden Başarılı Uygulama Örnekleri

ABD Nebraska Eyaleti için Allan (1997)¹⁸ ve arkadaşlarının yaptıkları kırsal kalkınma stratejileri anket çalışmasında bazı önemli bulgulara ulaşmışlardır. Nebraska ABD'nin az gelişmiş eyaletlerinden biridir ve bu çalışma Nebraska ile benzer özellikler taşıyan çeşitli bölgelerin karşılaştırılmasına imkân sağlayabilecek bir özelliktedir. Nebraska'nın içinde bulunduğu temel sorunu kırsal kalkınmasının başarılı olamamasının sebebinden ziyade yeni iş imkânları ve bunu sağlayacak işletmeleri bölgeye çekmekte, vergi indirimlerinin ve mali teşviklerin nasıl bir rol oynayacağı üzerinde durulmuş ve sorunun cevabı aranmıştır. Ayrıca Eyaletin, Nebraska'nın kırsalı için, sahip olduğu ekonomik kalkınma kaynaklarını nasıl paylaşması gerektiği ve ne tür kaynakları aktarması gerektiği sorularına cevap bulmaya çalışılmıştır. Ankete katılan Nebraskalılardan, küçük beldelere göre daha büyük kasabalarda yaşayanları, kırsalda endüstri parklarının gelişmesi için daha yüksek bir öncelik verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Ayrıca endüstri parklarına öncelik verilmesi fikri daha küçük kasabalarda çok fazla hemfikir olunmadığı gözlemlenmiştir. Buda farklı ölçeklerdeki kırsalın farklı ihtiyaçları ve beklentileri olduğunun bir göstergesidir. Diğer farklılıkta gelir grupları arasında gözlemlenmiş ve \$10.000'dan daha az geliri olanlar perakende alışveriş merkezlerinin kırsal Nebraska'da gelişmesi gerektiğini ve buna öncelik verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Bu noktada insanların kalkınmaya bakış açısında ve kalkınmadan beklentilerinde gelir düzeylerinin nasıl önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bu çalışma Türkiye için şöyle bir fikir vermektedir; bölgelere yapılacak projelerden önce eğitim düzeylerine göre beklentilerin belirlenmesi, gelir düzeyine göre de ihtiyaçlarının tespit edilmesi gerekmektedir. Türkiye'de kırsal alanlar için kişi başı gelirin sektörlere göre dağılımı ile ilgili saha çalışmalarının yapılması, yapılacak projelerin başarısı için önemli bir başlangıç noktası olacaktır.

Ülkemizde, kırsal kalkınmada hem başarılı hem de farklı uygulama örnekleri arasında Kars örneğini verebiliriz¹⁹. Kars'ta 30'a yakın köy, yaşadıkları toprakların ve bölgenin binlerce yıllık geleneksel tarım yöntemlerini yeniden keşfederek Türkiye'de sürdürülebilir bir tarımın

¹⁸ Allen J.C., vd (1997), Rural Development Strategies for Nebraska: Results from the 1997 Annual Nebraska Rural Poll, a working paper, University of Nebraska-Lincoln Institute of Agriculture and Natural Resources.

¹⁹ <http://ekoig.com/karsta-kirsal-kalkinma-devrimi/>

mümkün olduğunu ispat ettiler. Türkiye’yi Birleşmiş Milletler RİO+20 Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde ‘Yerel Tohumların Sürdürülebilir Köy Projeleriyle Korunması ve Kullanımı’ adlı projeyle temsil ettiler ve 25 projeden biri olmayı başardılar. Bölgede alternatif bir yerel kalkınma modelini hayata geçirdiler. “Tükettiğimiz gıdayı nasıl üreteceğiz?” sorusundan hareketle işe başlayıp öncelikle bunu yapacakları alanları belirlediler. Kars’ın tarihsel ve kültürel çeşitliliği olan ve çevreyle ilgili olarak kirlenmemiş temiz olan alanları tercih ederek işe başladılar. Başlangıçta birkaç köyü kapsayan proje, projenin ses getirmesiyle yayılmaya başladı ve 30’a yakın köyde, bir tür sürdürülebilir ve alternatif yerel eko-kalkınma modeli hayata geçirilmiş oldu. Köyler arasında iç ekonomi kurmak için on tane köy seçildi. Bu köyler arasından 2000 metrenin üzerinde yükseklikte bulunan ve hayvancılığın çok yoğun yapıldığı iki köy seçildi. Diğer köyleri de 1400 ile 1700 metre yükseklikte bulunan hayvancılığın az, tarımın çok yapıldığı köylerden seçildi. Bu köyler arasında iç ekonomi oluşturuldu. Birbirleriyle hayvan takası ve birbirlerinden alışveriş yapmaya başladılar. Başlangıçta bölgedeki bitkileri tanımaya çalışarak işe başladılar, bitkileri tanıdıkça da bu bitkilerden nasıl yararlanacaklarına karar verdiler. Örneğin bu çalışmalar sayesinde Kars bölgesine has, dünyanın bilinen en eski ve güçlü buğday türlerinden biri olan Kavılca buğdayı tekrar üretime kazandırıldı. Bu projenin en önemli başarısından biri de kurulan derneklerle köylüler örgütlenip topraklarına ve geleneksel tarım yöntemlerine sahip çıkmalarına önayak olundu. Köylülere tarım eğitimi verildi. Bu köylüler zamanla geleneksel bilgileriyle bilimsel bilgilerini birleştirdiler. Bunun sonucunda da köylüler tekrar yerli tohumları ekmeyi, geçimlik ve bostanlıklar kurmayı öğrendiler. Bununla birlikte bölge içinde farklı bir ekonomik ilişkide yaratılmış oldu. Bir köyün üretmiş olduğu bir ürün piyasa etkisinden bağımsız olarak direk komşu köye ulaşıyor ve bu şekilde hem köyler arasında bir iletişim ve sıkı ilişkiler ağı kuruluyor hem de sürdürülebilir bir yerel ekonomi ilişkisi yaratılıyor. Daha sonraları üretime kadınlar da katılmaya başladı, kadınlarda doğadaki şifalı ve hoş kokulu bitkilerden de faydalanılmasını sağladılar ve ailelerinin geçimliğini sağlayacak bostanlıklar kurdular. Kars’taki çiftçilerin başarısı uluslararası camiada da yankı buldu. Aynı ekip daha sonra, Türkiye’nin ilk yerel çevrebilim müzesini Zavot (Rusça; atölye, fabrika) Eko Müze adıyla hayata geçirdiler. Boğatepe Köyü’nde kurulan müzede, yöresel peynir üretiminin kültürel kökenleri ve yöresel bitki çeşitliliği gösterilmekte.

Bir başarı öyküsü de Edirne'nin Karakasım Köyü'nden, Karakasım Köyü Sulama Kooperatifi adına hazırlanan 'Tarım Arazilerinde Modern Sulama Tekniklerinin İncelenmesi'²⁰ isimli projeleri merkezi Ankara'da olan Avrupa Birliği Gençlik Programları Merkezi tarafından proje başarılı ve desteklenmeye uygun bulundu ve onaylanan projeye 49.000 avro hibe sağlandı. Bu projeyle köylüler 7'şerli gruplar halinde toplam 35 kişilik bir katılımcı ile 20-29 Ocak 2013 tarihinde Almanya, İtalya, İspanya, Polonya ve İsveç'e gidiyorlar. Bu ülkelerde bulunan proje ortakları ile incelemeler yapıp elde ettikleri bilgilerle modern sulama kanallarına sahip olacaklar. Böyle bir proje ilk defa bir köy tarafından yapılmış ve desteklenmeye değer bulunmuştur bu sebeple önem arz etmektedir.

Bir başarı öyküsü de Eskişehir'in Yakakayı Köy 'ünden, 2010 yılında Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının katkılarıyla Eskişehir'de merkeze bağlı Yakakayı köyünde, köy halkından 30 kişinin katılımıyla kişi başı 10'ar büyük baş hayvanla ve toplam 450 bin lira sermayeyle Yakakayı Köy Kalkınma Kooperatifi kuruldu. Kooperatif 2 yılda 4,5 milyon lira değere ulaştı. Avrupa ve dünya standartlarında süt üretmeye başladılar.²¹

Bir başarı öyküsü de Ankara'dan. Ankara Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (AKÇAM) tarafından Nallıhan İlçesi Kaymakamlığı, Nallıhan Turizm Gönüllüleri Derneği (NALTUD), Ankara ili Nallıhan İlçesi Beydili köyü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Sürdürülebilir Kırsal ve Kentsel Kalkınma Derneği ortaklığıyla 'Kırsal Turizm Ankara'da Yaygınlaşıyor ve Kurumsallaşıyor: Kırsal kalkınma Temelli Nallıhan Kırsal Turizm Projesi' Ankara Kalkınma Ajansı tarafından 2011 yılı mali destek programında desteklendi. Bu projeyle, Ankara'nın Nallıhan İlçe 'sine bağlı Beydili Köy 'ünde tarihi ev ve eski okullar onarılarak buralar eğitim merkezi ve kırsal turizm ve konaklama alanları haline getirilmesi amaçlandı. Proje kapsamında tüm köylüler kırsal turizme ve organik tarıma yönelik eğitimler sayesinde de köyde turizm hareketliliğinin sağlanması hedeflendi. Proje sadece bölgeye değil tüm Türkiye'ye kırsal turizm konusunda örnek oldu.²²

1970 yılında Türk Alman hükümetleri arasında teknik işbirliği anlaşması yapıldı. 1986 yılında Önder Çiftçi Projesi pilot bölge Tekirdağ seçilerek faaliyete geçirildi. Bu projeyle bilginin danışman aracılığıyla çiftçiye aktarılması ve aktarılan bilginin çiftçi koşullarında en kolay

²⁰ http://www.edirnesonhaber.com/detay_ilce.php?id=4697

²¹ http://www.tarimtv.gov.tr/HD1606_eskisehirde-hayvancilikta-bir-basari-oykusu.html (Erişim: Şubat 2013)

²² <http://ankaraka.org.tr/tr/data.asp?id=1185> (Erişim: Şubat 2013)

biçimde hayata geçirilmesi amaçlandı. Tarlanın içinde ve dışında örgütlü olarak yüksek bilgi ve teknolojiyi kullanmak üretime büyük katkılar sağlayacağını göstermiştir. Önder Çiftçi Projesi tarımda değişim ve yenilik için güzel bir model olmuştur.²³

2. GZFT ANALİZİ VE REKABET GÜCÜ DEĞERLENDİRMESİ

GZFT (Güçlü-Zayıf-Fırsat-Tehdit) veya SWOT analizi incelenen bölgenin, kurum veya kuruluşun, sürecin veya durumun iç ve dış etkenleri dikkate alarak yapılan bir tekniktir. GZFT, incelenen olgunun güçlü yönlerinden ve fırsatlardan en üst düzeyde yararlanacak, tehditlerin ve zayıf yanların etkisini en aza indirecek plan ve stratejiler geliştirmeyi amaçlar.

Kırsal Kalkınma Özel ihtisas komisyonu çalışmaları sonucunda bölgenin GZFT analizi çıkarılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır (bkz. Ek-6).

2.1. Güçlü Yönler

A) Tarım ve Hayvancılık

- i. Verimli topraklara sahip olması
- ii. Tarımsal alanların fazlalığı
- iii. Tarıma dayalı sanayinin gelişime açık olması
- iv. Polikültür tarıma uygun olması
- v. Tarımsal araştırmanın bulunması
- vi. Hastalıktan arı bölge olması
- vii. Hayvancılıkta mevcut durum

B) Coğrafi Konum ve İklim

- i. 3 tarafının deniz olması
- ii. Su kaynaklarının olması
- iii. Lojistik avantaj
- iv. AB ülkelerine yakın sınır kapılarının bulunması
- v. Avrupa ticari yollarına (denizyolu, demiryolu, karayolu) sahip olunması
- vi. İstanbul gibi bir metropole coğrafi yakınlık
- vii. Pazarlama imkânının yüksek olması (İstanbul ve Avrupa)
- viii. Ulaşım uygun

C) Sosyal, Ekonomik ve Kültürel yapı

²³ <http://www.onderciftci.com/> (Erişim: Şubat 2013)

- i. Daha demokratik bir yapıya sahip olması
- ii. Yeniliğe açık
- iii. Demokrasiyi özümsemiş insanların fazlalığı
- iv. Örgütlenme adına bilgi ve beceri artışı
- v. Sosyoekonomik yapının örgütlenmeye müsait olması
- vi. Okuryazar oranının yüksek olması
- vii. Girişimcilik potansiyelinin varlığı
- viii. Doğal, tarihi ve kültürel değerler ve zenginliği
- ix. 10 tane OSB (Organize sanayi Bölgesi) olması
- x. Turizm çeşitliliği
- xi. İleri teknoloji

2.2. Zayıf Yönler

A) Tarım ve Hayvancılık

- i. Sulanabilir tarım arazilerinin az olması
- ii. Bağcılık ve şarapçılık üzerine üniversitelerde bir bölümün olmaması
- iii. Tarım işletmelerinin küçük ve parçalı olması
- iv. Ürün çeşitliliğinin azalması (münavebe sorunu)
- v. Sulama olanaklarının yetersiz olması
- vi. Hayvancılık işletmelerinin küçük olması
- vii. Hayvansal ürünlerin yeterince değerlendirilememesi
- viii. Tarım alanlarının yeterince değerlendirilememesi
- ix. Çiftçilerin zirai bilgi eksikliği

B) Yönetim ve Örgüt

- i. Örgütlenememe
- ii. Bürokrasi birimleri arasında koordinasyon yok
- iii. Yerel yönetimlerin halkı yönlendirememesi ve yeterince bilgilendirememesi
- iv. Kooperatiflerin ortaklarıyla yeterince ilgilenmemesi
- v. İşbirliği olmaması
- vi. Üniversite-çiftçi-sanayi işbirliğinin yetersiz olması
- vii. Birliktelik kültürünün zayıf olması
- viii. Bürokratik engeller

C) Çevre ve Doğal Kaynak

- i. Doğayı ve çevreyi koruyamama
- ii. Ergene kirliliği
- iii. Yerleşim alanlarında arıtma tesislerinin yetersiz olması
- iv. Su kaynaklarının bilinçli kullanılamaması
- v. Alt yapı eksikliği

D) Üretim ve Pazarlama

- i. Markalaşamamak
- ii. Yüksek katama değerli ürünlerin üretilmemesi
- iii. Yöresel ürünlerin tanıtım faaliyetlerinin olmaması
- iv. Girişimcilik ruhunun henüz gelişmemiş olması
- v. Motivasyon eksikliği
- vi. Girişimcilik ruhu yok

E) Sosyo-ekonomik

- i. Kırsal alanlarda sosyal aktivitelerin olmaması
- ii. Sermaye eksikliği
- iii. Var olan turizm potansiyellerinin değerlendirilememesi
- iv. Nüfus artış hızının az olması
- v. Ar-Ge çalışmalarının ve Ar-Ge bilincinin yetersizliği

F) Diğer

- i. Bilgi işlem teknolojisinin yeterince kullanılamaması
- ii. Gıda akredite laboratuvarı olmaması

2.3. Fırsatlar

A) Üretim ve Pazarlama

- i. Yöreye özgü ürünleri markalaştırılabilir
- ii. Büyük pazarlara ulaşabilir
- iii. Bölgede yeni şarap tesislerinin kuruluyor olması
- iv. Avrupa Birliği pazarlarına yakın olma
- v. Çeşitli pazarlara yakınlık
- vi. Küçük işletmelerin devletçe desteklenmesi
- vii. Girişimcilik ortamına sahip olması

B) Tarım ve Hayvancılık

- i. Tarımsal sanayinin bölgede gelişmişliği
- ii. Ziraat Fakültesinin olması
- iii. Tarımsal ürünlerde çeşitlenme
- iv. Yem bitkisi ekimine müsait olması
- v. Hastalıktan arı bölge olunması

C) Çevre ve Turizm

- i. Tanıtım faaliyetleri ile yerli yabancı turist çekme potansiyeli
- ii. Turizm çeşitliliğinin bölgede olması
- iii. Deniz, orman, dağ çeşitliliği
- iv. Saroz Körfezi, ormanlarımız... (Turizm)
- v. Sağlık Turizmi (Balkanlara yönelik)

D) Coğrafi Konum

- i. İstanbul'a yakınlık
- ii. Deniz, hava ve demiryolu ulaşımı olanakları
- iii. Komşu ülkelerle işbirliği

E) Diğer

- i. Hibe projeleri
- ii. Bürokrasi
- iii. Okuryazar oranının yüksek olması
- iv. İllerdeki sosyokültürel zenginliği kırsala yayma
- v. Yenilenebilir enerji kaynakları

2.4. Tehditler

A) Çevre ve Kirlilik

- i. Bölgede kurulmuş ve kurulacak olan termik santral
- ii. Sanayinin vermiş olduğu zarar
- iii. Su kaynaklarının kirlenmesi
- iv. Ergene kirliliği
- v. Taş ocakları
- vi. Doğal afetler
- vii. Enerji santrallerinde yer seçimi

- viii. Atık bertaraf tesislerinin yetersizliği
- ix. Doğal kaynakların yönetilmesi
- x. Plansız sanayi
- xi. İstanbul'un bölge üzerine kurduğu baskı

B) Toprak ve Su

- i. Tarım alanlarının azalması
- ii. Su kaynaklarının verimli kullanılmaması
- iii. Tarımda kontrol edilemeyen parametre çokluğu
- iv. Meraların üzerindeki baskılar
- v. Kontrolsüz ilaç kullanımı

C) Üretim

- i. Şarap sektöründeki yüksek vergiler
- ii. Yasal mevzuatın küçük işletmeleri koruyamaması
- iii. Hayvansal üretimin azalması

D) Diğer

- i. Bürokrasi
- ii. Göç
- iii. Mevsimsel belirsizlik

3. PLAN DÖNEMİ PERSPEKTİFİ

3.1. Bölge Planı Vizyon ve Tematik Gelişme Alanı Önerileri

- A) Örgütlü, arazi vasfına uygun, girdileri azaltılmış, çeşitli ve verimi yüksek sağlıklı tarım yapan, bütünleşmiş işletmelerin kurulduğu ve yatırımın önündeki bürokratik engellerin kalktığı bir TRAKYA...**
- Örgütlü: Küçük işletmelerin yaşama şansı az olduğundan örgütlenerek bütünleşmiş işletmelerin kurulması
 - Arazi vasfına uygun: İlkel tarımdan modern tarıma geçişin sağlanması babında verim alınamayan topraklarda daha verimli ve geliri yüksek çeşitlerin ziraatının yapılması
 - Girdileri azaltılmış: Kendi yemini kendisi üreten, bilimsel metotlarla ziraat yapmak suretiyle gereksiz gübre masrafı yapmayan, birleşmek suretiyle girdileri azaltma şansı yüksek tarım ve hayvancılık
 - Bürokratik engeller: Hali hazırdaki mevzuatta yaşanan sorunların tespit edilerek, kolaylaştırıcı ve özendirici bir mevzuatı hayata geçirmek
- B) Yerel bilgi ve kültürü kaybetmeden toprak ve iklim potansiyelini koruyarak, yerel ürünleri ve servisleri maksimize ederek, dengeli ve planlı, çevreye duyarlı ve sürdürülebilir kırsal kalkınma**
- Bölgemizin kendine özgü özellikleri, doğası, iklim şartları, nüfus yapısı ve üretim şekli
 - Korumak ve iyileştirmek
 - Var olan yapı üzerinden hareket edilsin
 - Üretimi nasıl planlayacağız? Tarım ve hayvancılığı bir arada istiyoruz
 - Kooperatifleşme ve birlikleşme
- C) Tarımsal işletme büyüklüğünde AB standartlarını yakalamış, çevreye duyarlı, üretime odaklı, tarımsal verimliliği ve milli gelire katkısı artmış, eğitim, sağlık, sosyal vb. alanlarda uluslararası standartlarını yakalayan, kentten köye dönüşün yaşandığı, mutlu insanların yaşadığı, Türkiye'nin diğer bölgelerine örnek bir Trakya Kırsal Alanı...**
- Tarımsal işletmeler küçük ve parçalıdır
 - Toplulaştırılma yapılması gerekir
 - Tarıma dayalı sanayi yeterince kırsal alanda yaygınlaşmamış olması
 - Kırsaldan kente hızlı göç yaşanıyor olması
 - Tarımsal ürünlerde tarımsal pazarlama sorunları yaşanması

- vi. Köy ve kent arasındaki yaşam standartlarının çok farklı olması
 - vii. İşletme büyüklüğü açısından AB standartlarının çok gerisinde olması
 - viii. Kırsal kesimde çevresel sorunlar (Tarımsal ilaç kullanımı) önemli boyutlardır.
- D) Ürettiğini, kültürel ve doğal değerlerini tüketiciye ulaştırabilen işletmelerden oluşan, markalaşmış Avrupalı Trakya...**
- i. İşletmelerin profesyonel yapıya kavuşması
 - ii. Entegre tesisler
 - iii. Yatırım, proje ve işletme eğitimleri
 - iv. Pazarlama kanallarını geliştirmek ve kooperatifler
 - v. Kültürel ve doğal yapıya uygun turizm faaliyetleri
 - vi. Avrupa'ya yakınlık ve etkileşim (Kültürel ve ticari etkileşim)
 - vii. Motivasyon düşüklüğü ve yılmışlık

3.2. 2023 Yılı Bölge Planı Hedefleri

Kırsalda insanı nasıl daha rahat yaşatılabileceği önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikli olarak kırsal alanların insanların gözünde cazip hale getirilmesi ve bunun için yapılması gerekenlerin tespit edilmesi gerekmektedir. Hedef ve stratejilerin ortaya konması en önemli bir noktadır. Önemli başlıklar altında şu şekilde özetlenebilir.

- 1. Kırsal alanda sosyal yaşamın geliştirilmesi:** Kırsalda bu konuda büyük bir eksiklik bulunmakta ve kırsal alanda yaşayanlar istedikleri hizmetlere ulaşamamaktan şikâyet etmekte. Örneğin; istekleri sosyal ortamlara, spor tesislerine ulaşmamaları gösterilebilir. Bu kapsamda bazı stratejilerin izlenmesi gerekmektedir. Sosyal yaşamı canlandırmak, yerel yönetimler arasında ilişkileri güçlendirmek, sosyal yaşam üzerine çalışmaların yapılması, sosyal alt yapının geliştirilmesi, kırsal alanda kamusal hizmetlere erişimin sağlanması, bilgi erişiminin sağlanması ve iyileştirilmesi (internet, telefon vb.).
- 2. İşbirliği kültürünün geliştirilmesi:** Bu konuda ülke genelinde uzun yıllardır önemli çalışmalar yapılmıştır. Fakat bu kültür henüz istenilen düzeye gelememiştir. Bu kültürün geliştirilmesi için kooperatifler ve birlikler denenmiştir, hatta bazen kamusal zorlamalar ile geliştirilmeye çalışılmıştır. Maalesef istenilen başarıya ulaşılamamıştır. Şuan uzun ömürlü olup başarıya ulaşmış kooperatif ve birlik sayısı

çok fazla değildir. Bunda ortaya konan birlik ve kooperatif modellerinin bölgenin gerçekleriyle uyuşmaması etkili olmuştur. Çünkü aynı model dünyanın başka bir bölgesinde çok iyi sonuçlar doğururken bizdeki uygulaması istenen etkiyi sağlamamıştır. Bölgeye özgü çalışmaların sonucunda uygulanacak modellerin daha köklü olabileceği düşünülmektedir. Çalışmada gözüküyor ki çiftçinin algısıyla bizim ortaya koyduğumuz mükemmel arasında çok büyük bir fark var boşluk var. Çiftçi kendi bakış açısından satabileceği, talebi olan ve imkânının yettiği ürünü üretiyor. Bu bağlamda çiftçi adına yapılan tavsiye ve projeler çok fazla geçerlilik kazanmıyor. Bu noktada çiftçilerle kurumlar arasında, çiftçilerle projeler arasında ve çiftçilerle piyasa gerçekleri arasındaki bağın iyi kurulması gerekmekte ve böylelikle kırsalda hedeflenen başarılar daha kolay sağlanabilir.

3. Ekonomi:

a. Üretimin geliştirilmesi, verimlilik artırılması ve istihdam olanaklarının

iyileştirilmesi: Burada en önemli sorun küçük toprak sahiplerinin belli bir ekonomik geliri elde edememeleridir. Bu sorunun çözümü için öncelikli olarak üretimin geliştirilmesi gerekmektedir. Çünkü bölgede verimli bir üretim yapılamamaktadır. Bunun nedenlerinde biri, çok fazla makine kullanılması ancak kullanılan makineye göre çok küçük bir arazinin işleniyor olmasıdır. Bölgede, yatırım kararlarının da çok rasyonel olmadığı görülmektedir. Örneğin çiftçiler dönümünden kazanacağınız paradan çok daha fazlasını yatırım için harcayabiliyorlar. Bu da çiftçileri ağır kredi borçlarıyla karşı karşıya getirmektedir. Bazı durumlarda bu döngü çiftçinin iflasına veya topraklarını kayıp etmesine kadar gitmektedir. Trakya bölgesinin çiftçi profili bu döngüyü sonuna kadar zorlayan, yani borcu yeni kredilerle finanse etmeye çalışan bir tablo çizmektedir. Başarılı bir kırsal kalkınma için beklenen rasyonel davranış çiftçinin yeni yatırımlar için kredi kullanmasıdır. Bu konuda bölge insanının bilinçlendirilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Çiftçilerin daha profesyonel bir üretime geçebilmeleri için kulaktan dolma bilgiler yerine piyasayı takip etmeleri gerekmektedir. Bu yapı içerisinde çiftçilerin kurumsallaşamaması veya kırsala işletmelerin gitmemesi sonucunda çiftçilik aile birlikteliği şeklinde kalmaktadır. Çiftçilerin bilgilendirilmesi ve bilginin çiftçiden çiftçiye aktarımı sağlanmalı, bu noktada çiftçilerin belli dönemlerde toplanmaları sağlanmalı ve

gerek bakanlık gerekse üniversite işbirliğinin geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle çiftçilerin karşılaştıkları sorunların çözümünde bölgedeki üniversitelerin etkin rol oynaması gerekmektedir. Çözümün yayılmasının da sağlanması gerekmektedir. Türkiye'deki mevcut kamu kurumları, çiftçiler ve üniversiteler arasındaki güven ortamının sağlanması çözümün en önemli parçalarından biri olacaktır. Bu konuda yapılacak çalışmalarda Hollanda iyi bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bölge hayvancılık ve hayvan kalitesi açısından elverişli olmasına rağmen istenilen verim elde edilememektedir. Bu yüzden yeterince üretim olmadığından yeterince de gelir elde edilememektedir.

b. Kırsal alanda yardımcı araçların geliştirilmesi: Hayvansal ve bitkisel atıklar yeni bir girdi olarak değerlendirilmelidir. Artık dünyada bu tür atıklar avantaja dönüştürülmektedir ve girdi maliyetlerinin azaltılmasında kullanılmaktadır. Tarımsal sigortada çiftçiler için önemli bir konudur. Ayrıca finansal sistemin üreticileri destekleyici fonksiyonunun ön plana çıkartılması gerekmektedir. Bu bağlamda, belirsizliğin yüksek olduğu bir sektör olarak, çiftçilerin üretecekleri ürünlerde karşılaştıkları riskler için tarım sigortası önemli bir araçtır. Tarımsal sigorta çiftçilerin geleceğini daha iyi planlamalarını sağlayacaktır. Türkiye'de bu konuda devlet desteğinin olması çiftçiler için önemli bir avantajdır ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Finansal sisteme ulaşım ve finansal sistemle etkileşim geliştirilmelidir. Çiftçiler bankaların sağladığı hizmetlerin kullanımında çok başarılı olamamaktadır. Bunun sebeplerinden bir verilen hizmetin anlaşılmasından dolayı doğru yerde kullanılamamasıdır. Buda çiftçinin üretim maliyetlerinin artışına sebep olmaktadır. Bölgedeki çiftçilerin karşılaştıkları en büyük sorunlardan biri girdi maliyetlerinin çok yüksek olmasıdır. Girdi maliyetlerinden en yüksek olanı da sermayedir. Bu sebepten dolayı finansal sistemi çiftçilerin iyi tanınması ve iyi kullanması gerekmektedir. Çiftçilerin oluşturacağı birliklerle güçlenmesi finansal sistem içerisinde bankalarla veya diğer finansal kurumlarla pazarlık imkânları güçleneceği için sermaye maliyetlerinde önemli kazançları olacaktır.

c. Üretilenlerin pazarlanması: Üreticilerin ürettikleri ürünleri istedikleri fiyata satamamaları diğer bir değişle uygun kar payıyla fiyatlandıramamaları önemli

bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun diğer bir boyutu; istedikleri fiyattan satabilecekleri farklı ürünleri üretememeleri olmaktadır. Pazarlama konusunda da en önemli sorun markalaşamama sorunudur. Bölgenin ülke genelinde iyi bir imajı olmasına rağmen bu potansiyelinden yeterince yararlanamamaktadır. Ürünlerin markalaştırılması için Trakya adının kullanılması ve ürünlerin bir yelpaze halinde sunulması pazarlama gücünü arttıracaktır. Diğer bir önemli sorun da kırsal alanla kentsel alan arasında çarpık bir etkileşimin olmasıdır. Kentsel ve kırsal alan arasındaki ilişkinin geliştirilmesi gerekmektedir. Kırsalda yaşayanların kentsel merkezlere bakış açısı, yaşadığı bölgenin potansiyelinin farkında olmayarak, yaşadığı alanı geliştirmeye çalışmaktansa elindeki mal varlığını satarak kent merkezlerinde mal edinim eğiliminde olmasıdır. Örneğin, kırsal alanlarda çalışan memurlar mesai bitiminden sonra şehir merkezlerine dönmekte, çalıştıkları kırsal alanda yaşamayı tercih etmemekte, bu da o küçük yerin esnafının iş yapamamasına, o yörenin sosyal ve kültürel ortamlarının gelişememesine neden oluyor. Benzer şekilde, yüksekokul bulunan küçük ilçelerde okuyan öğrencilerin neredeyse tümü o ilçede ev kiralayıp yaşamaktansa daha büyük şehir merkezlerinde de yaşayıp gidiş geliş yapmayı tercih etmektedir. Bölge kırsalında üretilenlerin pazarlanabilmesi için pazarlama kanallarının ve pazarlama yollarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda hayvan pazarlarının ve borsalarının canlandırılması, perakende pazarlama ağlarının oluşturulması ve güçlendirilmesi, ve benzeri çalışmaların yapılması gereklidir.

4. **Kırsal alanda çevre duyarlılığı:** Trakya bölgesinin en önemli sorunlarından biri çevre sorunlarıdır. Bu sorun hakkında bölgede neler yapılabileceği, sorunun nasıl çözülebileceği veya baştan nasıl engellenebileceği, yeterince net değildir. Sanayinin bölgeyi kirlettiği düşünülürken, kırsalda da katı atık önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bölge insanı çevreye karşı bir duyarlılığı olmasına rağmen bunu nasıl eyleme geçirecekleri konusunda bazı sorunlar yaşamaktadır.
5. **Turizm:** Bölge turizm potansiyeli açısından zengindir. Tarih boyunca birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Edirne'nin bir Osmanlı başkenti olması da önemli bir zenginliktir. Bunun haricinde bölgedeki doğal alanların güzelliği de önemli bir potansiyeldir. Örneğin, Istrancalar, Saroz Körfezi ve Ganos Dağları vb. Arica, son

30 yıldır giderek hızlanan bir sanayileşme hareketi bulunmasına rağmen bölge 100 yıla yakın bir süredir tarım ile uğraşmaktadır ve tarım kültürü de gelişmiştir. Bu da kırsal turizm açısından önemli bir avantajdır. Kırsal turizmin bölgede başlatılması ile kırsal alanda yeni girişim alanları ve istihdam olanakları yaratılabilecektir. Ayrıca turizmin ekonomik getirilerinin yanı sıra turizmin bölge insanına getireceği yeni bir bakış açısının kazandırılması ve dışa açık bir insan profilinin yaratılması gibi önemli kazançları da turizm beraberinde getirecektir.

- 6. Kırsal alanın potansiyellerinin ekonomik getiriye dönüştürülmesi:** Trakya kırsal alanı tarım, hayvancılık, arıcılık, kültürel ürünler, süt ve süt ürünleri, et ve et ürünleri, üzüm ve üzüm ürünleri ve eko-eno-agro turizm türleri gibi önemli potansiyellere sahiptir. Ancak şu anda bahsedilen potansiyeller yeterince değerlendirilememiştir. Bazı girişimcilerin bu tür ürünleri pazarlamaya başladığı ve ekonomik olarak iyi bir getiriye bölgeye kazandırdıkları görülmektedir. Bu tür potansiyellerin değerlendirilebilmesi için girişimcilerin bu tür mallar ile ilgili yatırımlar yapması teşvik edilmelidir. Yerel perakende ağlarının geliştirilmesi, hayvan pazarlarının ve borsalarının canlandırılması, pazarlama kanallarının oluşturulması, girişimciler, kırsal alanda yaşayanlar ve yerel yönetimler arasında bu konuda bir işbirliğinin oluşturulması bu konuda önem arz eden faaliyetlerdir. Bu potansiyellerin ekonomiye kazandırılması girişimcilere önemli fırsatlar sunmasının yanı sıra kırsal yaşayan insanlar için bir girişim ve istihdam alanı olacak ve bölgenin ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtılması için de fırsatlar sunacaktır.

3.3. Hedeflere Dönük Temel Amaç ve Politikalar

- A) Panayır-festival kültürlerinin, spor vb. etkinliklerinin geliştirilmesi ve yaşatılması;** Kırsal halkın sosyal ve kültürel ilişkilerinin geliştirilmesi:
- Yerel yönetimler tarafından düzenli şenlik, panayır vb. kültürel etkinliklerin düzenlenmesi ve halkın katılımının sağlanması
 - Köylerde okulların kapatılmış olmasına rağmen milli bayramların mutlaka kutlanması için gerekli yasal ve yönetsel düzenlemelerin yapılması
 - Halkın sosyal ilişkilerinin ve dışa açılımının gereği olarak köylerde okuma odaları ve konuk evleri oluşturulması

- iv. İl/İlçe gençlik ve spor müdürlüklerinin teşviki ile köylerde spor kulüpleri kurularak gerekli eğitimler ve folklor ve kurslar açılmalı
- B) Bitkisel üretimde üretici gelirinin yükseltilmesi; Hayvansal üretimde üretici gelirinin arttırılması**
- i. Bölgesel üretim planlamasının yapılması için yapısal düzenlemelerin yapılması
 - ii. Ürün çeşitliliğinin arttırılması ve Pazar imkânları daha iyi olan alternatif ürünlere yönlendirme için destekler sağlanması
 - iii. Öncelikli olarak kapalı sistem olmak üzere sulama tesislerinin yapılması ve bunlarda gerekli bütçede gerekli ödeneklerin ayrılması
 - iv. Arazi toplulaştırma yatırımlarına önem ve öncelik verilerek yatırım programlarına alınması
 - v. Organize hayvancılık işletmelerinin kurulması sağlanarak üretim maliyetlerinin düşürülmesi
 - vi. Tarıma dayalı sanayi işletmelerinin kurulması ve yaygınlaştırılması için özellikle üretici örgütlerinin desteklenmesi
- C) Kırsalın kentle iletişim ve etkileşiminin arttırılması**
- i. Kentle kırsal kesim arasındaki ilişkinin güçlenmesindeki en önemli etken olarak ulaşım olanaklarının arttırılması gerekir. Belli saatlerde toplu taşıma araçlarının köy ile şehir arasında düzenli olarak servis yapması sübvansede edilmesi
 - ii. Bilgi-iletişim teknolojilerinin köylerde yaygın kullanımının sağlanması için internet kullanım alanlarının oluşturulması ve gerekli eğitimlerin verilmesi
 - iii. Köylerde öz tüketime yönelik aile işletmelerinin korunmasının yanında etkileşimi arttırmak için merkezi alışveriş merkezlerinin oluşturulması
- D) Ortak üretme ve çalışma kültürünün geliştirilmesi**
- i. Üretici örgütlerinin çiftçi eğitimine ve bilinçlendirmeye yönelik faaliyetlerde bulunması
 - ii. Yöresel ürünlerin birlikte üretilmesi ve değerlendirilmesini sağlayacak kurslar yapılması, sergiler açılması ve köy pazarlarının kurulması
 - iii. Bölgedeki Ziraat Fakültesi'nde kırsal kesim girişimciliğini arttırmak için Kırsal Kalkınma ve Girişimcilik Merkezi'nin kurulmasının sağlanması

E) Tarımsal üretimde verim, kalite ve çeşitliliği arttırmak

- i. Sulama projeleri desteklenmeli böylece mevcut arazilerin kapalı devre sistemlerle sulanabilir hale gelmeli
- ii. Toprakların organik yapısının iyileştirilmesi adına organik madde üretimi sağlamak (biyogazdan elde edilen gübre)
- iii. Kimyasal gübre ve ilaç kullanımının doğru yapılmasını sağlayarak kaliteli üretim yapmak bu konuda eğitim sağlamak
- iv. Bölgenin çevreyle ilgili koşulları toprak yapısına göre alternatif ekonomik değeri olan ürünlerin yetiştirilmesini sağlamak

F) Hayvancılıkta var olan kaynaklardan maksimum yararlanarak gelirlerin arttırılması

- i. Bölgeye uygun hayvan ırkları seçilmeli ve yetiştiriciliğin teşvik edilmesi
- ii. Tarımda verimliliğin arttırılması ile hayvancılıkta kullanılan hammaddenin ucuza ve kaliteli olarak tedariki sağlanmalı
- iii. Köy temelli hayvancılığın toplulaştırılması sağlanmalı, Köydeki aile işletmelerinin içindeki hayvan varlığı ortak işletmede toplanıp üretim yapılabilir projeler desteklenmeli
- iv. İşletmelerde dışkı potansiyeli tespit edilmeli gerek köy bazında gerekse bölge bazında biyogaz tesisleri oluşturularak enerji üretimi ve fermente olmuş gübrenin değerlendirilmesini sağlayacak işletmelerin desteklenmesi sağlanmalı

G) Tarıma dayalı sanayi işletmelerinin kurulması ve markalaşmanın sağlanması

- i. Üretilen tarımsal ürünlerin nihai ürün haline gelmesini sağlayacak tesisler oluşturulmalı

H) Kırsal nüfusun örgütlenmesi

- i. Kurulu örgütlerin faaliyet alanında üreticilere ulaşılması için örgüt içinde komisyon kurulması
- ii. Yeni örgütlenmeler için saha çalışmasının yapılması

İ) Arazi vasfına uygun tarım yapılması

- i. Toprak yapısının belirlenmesi
- ii. Ürün deseninin belirlenmesi
- iii. Verimli arazilerin belirlenmesi
- iv. Alternatif ürünlerin hedef kitleye anlatılması

- v. Yeni ürün alanlarının desteklemelerinin yapılması
- J) Entegre işletmelerin kurulması**
- K) Kırsal nüfusun örgütlenmesi**
 - i. Üretilen ürüne göre üretici birliklerine üye olunmasının sağlanması

3.4. Temel Amaç ve Politikalara Dönük Eylemler ve Uygulama Stratejileri

Hedef 1. Kırsal alan – Kentsel alan ilişkisinin geliştirilmesi

Strateji 1. Kentlerle doğru iletişimin kurulması

Faaliyet 1. Resmi ve özel tiyatroların kırsal alanlarda gösteriler düzenlemesinin teşvik edilmesi ve bunun için uygun salonların kurulması – Sanatsal aktivelerin kırsal alanlara taşınması

Görev Üstlenecek Kurum 1. Milli Eğitim Bakanlığı

Görev Üstlenecek Kurum 2. Kaymakamlıklar

Görev Üstlenecek Kurum 3. Yerel Yönetimler

Faaliyet 2. Kentlerde yerleşik halkın kırsal alandaki yaşamı tanımaları için çalışmaların yapılması ve kırsal alanda kentlilerin yer edinmelerinin sağlanması

Görev Üstlenecek Kurum 1. TOKİ

Görev Üstlenecek Kurum 2. Yerel Yönetimler

Faaliyet 3. Yöresel festival ve şenliklerin daha kapsamlı ve iyi tanıtımının yapılması

Görev Üstlenecek Kurum 1. Yerel Yönetimler

Strateji 2. Ulaşım olanaklarının geliştirilmesi

Faaliyet 1. Kırsalın tümüne ulaşan ve düzenli olarak hizmet veren bir toplu ulaşım ağının kurulması

Görev Üstlenecek Kurum 1. Valilikler

Görev Üstlenecek Kurum 2. İl Özel İdareleri

Görev Üstlenecek Kurum 3. Kaymakamlıklar

Görev Üstlenecek Kurum 4. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri

Faaliyet 2. Toplu taşıma güzergâhları belirlenirken turizm değeri olan yerlerin güzergâhlar içine alınması

Faaliyet 3. Karlılığı yüksek olan hatların özel işletmeler haline getirilmesi ve karlılığı az olanların kamu kaynakları veya yerel yönetim kaynakları ile işletilmesi

Hedef 2. Kırsal alanda eğitim faaliyetlerinin yapılması

Strateji 1. Çiftçiler, kooperatifler, birlikleri hedef alan eğitim programlarının geliştirilmesi

- Faaliyet 1. Eğitim metotlarının belirlenmesi: a)Bireysel b)Grupsal c)Kitlesele
- Faaliyet 2. İletişim teknikleri ile ilgili eğitimlerin verilmesi
- Faaliyet 3. Takım çalışması ile ilgili eğitimlerin verilmesi
- Faaliyet 4. Eğitimcilere moderasyon eğitimi verilmesi
- Faaliyet 5. Sunum ve sunuş teknikleri eğitimi verilmesi
- Faaliyet 6. Hedefe yönelik proje eğitimleri verilmesi
- Faaliyet 7. Motivasyon teknikleri eğitimi verilmesi
- Faaliyet 8. Gruplarla çalışma eğitimi verilmesi
- Faaliyet 9. Kırsal sosyoloji ve psikoloji eğitimleri verilmesi
- Faaliyet 10. Yetişkin eğitimleri verilmesi
- Faaliyet 11. Davranış değişimi eğitimleri verilmesi
- Faaliyet 12. Örnek işletme seçimi
- Faaliyet 13. Katılımcılık ve sahiplenme konusunda farkındalık yaratma
- Faaliyet 14. Sözleşmeli tarım eğitimleri verilmesi

Hedef 3. Kırsal alanda sosyal yaşamın geliştirilmesi

Strateji 1. Kırsal alanda sosyal yaşamı canlandırma

Faaliyet 1. Köy okullarının bakım ve onarımı ile köy halkına hizmet verecek internet, kütüphane gibi hizmetlerin sunulduğu kültür odalarının oluşturulması

Görev Üstlenecek Kurum 1. İl Özel İdareleri

Görev Üstlenecek Kurum 2. İl Milli Eğitim Müdürlükleri

Faaliyet 2. Köylerde spor yapılabilecek alanların kurulması ve olanakların geliştirilmesi

Görev Üstlenecek Kurum 1. İl Özel İdareleri

Faaliyet 3. Rekreasyonel alanların ve çocuk parklarının yapılması

Görev Üstlenecek Kurum 1. İl Özel İdareleri

Görev Üstlenecek Kurum 2. Belediyeler

Strateji 2. Kırsal alanda sosyal yaşamı geliştirmek amacı ile yerel yönetimler arasında işbirliği geliştirme

Faaliyet 1. Köy muhtarlarının, yerel yöneticilerin ve kamu uygulayıcılarının katılacağı toplantıların düzenlenmesi

Görev Üstlenecek Kurum 1. Yerel Yönetimler

Strateji 3. Kamusal hizmetlere ulaşımın kolaylaştırılması

Faaliyet 1. Gezici sağlık hizmetlerin sağlanması

Görev Üstlenecek Kurum 1. Sağlık İl Müdürlükleri

Faaliyet 2. Köy yollarının bakımının düzenli olarak yapılması

Görev Üstlenecek Kurum 1. İl Özel İdareleri

Görev Üstlenecek Kurum 2. Kara Yolları

Faaliyet 3. Toplu taşımanın etkin bir şekilde sağlanması

Görev Üstlenecek Kurum 1. Yerel Yönetimler

Faaliyet 4. Arıcılık, bağcılık, el sanatları, gibi konularda eğitimlerin verilmesi

Görev Üstlenecek Kurum 1. Halk Eğitim Merkezleri

Görev Üstlenecek Kurum 2. Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri

Faaliyet 5. Büyük olan ya da merkezi olan köylerde ören, iş ve sosyal yaşam imkânları arttırılmalı

Görev Üstlenecek Kurum 1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Strateji 4. Kırsal alanda bilgiye ulaşımın kolaylaştırılması

Faaliyet 1. Köylerde internete erişim olanaklarının sağlanması ve internet ile ilgili eğitimler verilmesi

Görev Üstlenecek Kurum 1. Yerel Yönetimler

Görev Üstlenecek Kurum 2. Mahalli İdareler Müdürlüğü

Hedef 4. Kırsal alanda turizmin geliştirilmesi

Strateji 1. Deniz, doğa, çiftlik, şarap turizmlerinin geliştirilmesi

Faaliyet 1. Turizm tesislerinin teşvik edilmesi

Faaliyet 2. Tarım turizminin geliştirilmesi ve örnek üretim yapılan tesislerin içerisinde ya da yakınında konaklama imkânlarının geliştirilmesi

Faaliyet 3. Var olan değerlerin dökümünün oluşturulması

Görev Üstlenecek Kurum 1. Üniversiteler

Faaliyet 4. Tanıtım için yayınlar yapılmalı

Görev Üstlenecek Kurum 1. İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri

Görev Üstlenecek Kurum 2. Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri

Faaliyet 5. Potansiyele sahip köylerde e-pansiyonculuğun ve yerel ürünlerin tadım yerlerinin oluşturulması

Görev Üstlenecek Kurum 1. İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri

Faaliyet 6. Yöresel ürünlerin tanıtımına yönelik çalışmalar yapılmalı

Faaliyet 7. Kırsal alandaki satış işletmelerinin ve otellerin yapılması için yatırımcılara teşvik sağlanmalı

Hedef 5. Kırsal alanda ekonominin geliştirilmesi 1: Üretimin geliştirilmesi ve istihdam edilebilirliğin artırılması

Strateji 1. Tarıma dayalı sanayi işletmelerinin kırsal alana yayılması

Faaliyet 1. Tarımsal ürün hammaddelerini alıp işleyen tesislerin kırsal alanlarda kurulması

Faaliyet 2. Aile işletmelerinin kümelenmesi için gerekli teşviklerin sağlanması

Faaliyet 3. Aile işletmelerinin alternatif tarımsal ürünlere yönlendirilmesi

Strateji 2. Kırsaldaki küçük işletmelerin ve aile işletmelerinin örgütlenmesinin sağlanması

Faaliyet 1. Üretici örgütleri çiftçiye eğitimler düzenlemeli

Strateji 3. Hayvancılıkta var olan kaynaklardan en fazla faydanın sağlanması ve gelirlerin arttırılması

Faaliyet 1. Yem bitkileri üretiminin teşvik edilmesi

Faaliyet 2. Kırsal alanlarda hayvan bakım ve sağım tesislerinin yapılması

Faaliyet 3. Uygun hayvan ırklarının yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi

Faaliyet 4. Tarımda verimlilik arttırıcı önlemlerle hayvancılık girdi maliyetlerinin düşürülmesi

Faaliyet 5. Köy tabanlı hayvancılık faaliyetleri toplulaştırılarak verimlilik ve kalite artışının sağlanması

Strateji 4. Kümelenmenin sağlanması

Faaliyet 1. Örgütlenmenin teşvik edilmesi

Faaliyet 2. Birlikte hareket etmeyi öğretmek ile ilgili farkındalık ve eğitim çalışmaları

Strateji 5. Verimliliğin arttırılması

Faaliyet 1. Sulu tarıma geçişin sağlanması ve damlama sulamanın arttırılması

Faaliyet 2. Tarımsal alanlarda kalifiye iş gücünün istihdam edilmesi ve kalifiye iş gücünün bir araya geldiği toplantıların organize edilmesi

Faaliyet 3. Polinasyon (döllenme) için yetersiz olan arı varlığının ve arıcı sayısının arttırılması

Faaliyet 4. Arıcıların eğitim, alet-ekipman, ve arı hastalıkları ve zararlıları ile mücadele konularında desteklenmesi

Faaliyet 5. Ziraat fakültesi bünyesinde kurulacak olan Arıcılık Enstitüsü ile Trakya Arısının ıslahının sağlanması

Faaliyet 6. Arı Yetiştiricileri Birliklerinin altyapılarının güçlendirilmesi

Faaliyet 7. Yöresel balların markalaştırılması ile ilgili çalışmaların yapılması

Faaliyet 8. Arılara zarar veren ilaç kullanımının engellenmesi

Faaliyet 9. Diğer arı ürünlerinin üretiminin teşvik edilmesi

Faaliyet 10. Örnek arıcılık işletmelerinin görülmesi amacı ile gezilerin düzenlenmesi

Faaliyet 11. Ortak makine ve araç kullanımının teşvik edilmesi

Faaliyet 12. Tarım ve hayvancılığın entegre olduğu tesislerin teşvik edilmesi

Faaliyet 13. Tarımsal üretimde karma ekonominin uygulanması

Hedef 6. Kırsal alanda ekonominin geliştirilmesi 2: Yardımcı araçların geliştirilmesi

Strateji 1. Hayvansal atıkların biyogaz ve organik gübre elde ederek tarımsal üretime düşük maliyette girdi sağlanması

Faaliyet 1. Tarımsal işletmeleri biyogaz ve organik gübre üretecek tesislere yetecek kadar hammadde üretebilecek ölçeğe çıkartmak

Strateji 2. Tarım sigortalarının yaygınlaştırılması

Faaliyet 1. Sigorta maliyetlerinin düşürülmesi

Faaliyet 2. Sigorta kapsamının genişletilmesi

Faaliyet 3. Hasar istisnaların daraltılması

Faaliyet 4. Hayvan sigortalarına çalınmanın dâhil edilmesi

Faaliyet 5. Hayvan sigortalarında prim desteğinin yaygınlaştırılması

Strateji 3. Finansal sisteme ve finansman kaynaklarına erişimin kolaylaştırılması

Faaliyet 1. Tarımsal kredi faizlerinin düşürülmesi

Faaliyet 2. Üretime odaklı borçlanma imkânlarının geliştirilmesi

Faaliyet 3. Kredilerin kooperatifler ve üretici birlikleri üzerinden kullandırılması

Faaliyet 4. Hayvan varlıklarının ve işletmelerinin teminat olarak gösterilip kredi alabilmenin sağlanması

Faaliyet 5. İndirimli faiz politikasının etkinleştirilmesi

Hedef 7. Kırsal alanda ekonomik gelişme 3: Pazarlamanın geliştirilmesi

Strateji 1. Yöresel önem taşıyan ürünlerin ve işleme tesislerinin desteklenmesi

Faaliyet 1. Yöresel öneme sahip ürünlerin tespit edilmesi

Faaliyet 2. Tespit edilen ürünlerin üreticilerini destekleyecek finansman sistemlerinin kurulması

Faaliyet 3. Ulusal ve uluslararası fuarlarda bu ürünlerin tanıtılması

Faaliyet 4. Yöresel ürünlerin besin değerlerini ve saklama koşullarını araştırarak altyapının geliştirilmesi ve bu araştırmaların yapılması

Hedef 8. İşbirliği kültürünün geliştirilmesi

Strateji 1. Ortak çalışma ve üretme kültürünün geliştirilmesi

Faaliyet 1. Kooperatif ve üretici birliklerinin desteklenmesi

Faaliyet 2. Kooperatif veya birliklere üye olmanın maddi olarak desteklenmesi ve örgüt bilincinin oluşturulması

Faaliyet 3. Üreticilerin üretim maliyetlerinin azaltılması ile yeni faaliyetlere girmelerinin desteklenmesi

Strateji 2. Kırsal nüfusun örgütlenmesi

Strateji 3. Üretici örgütlerinin çiftçiye eğitim ile bilinçlendirmesi

Hedef 9. Kırsal alanda çevre duyarlılığının geliştirilmesi

Strateji 1. Çevre bilincinin geliştirilmesi

Faaliyet 1. Gerekli olan alanlarda ağaçlandırma çalışması yapılması

Faaliyet 2. Mobil eğitim araçları ile köy köy çevre eğitimlerinin verilmesi

Strateji 2. Altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi

Faaliyet 1. Piknik ve mesire alanlarının oluşturulması ve devamlılıklarının sağlanması

Strateji 3. Konutların ve bahçelerin güzelleştirilmesi ile ilgili çalışmaların yapılması

Strateji 4. Katı atık toplama ünitelerinin oluşturulması

Faaliyet 1. Katı atık bertaraf tesislerinin yapılması

Faaliyet 2. Köylere yeterli sayıda çöp konteyneri ve çöp kamyonu gibi katı atık toplama ile ilgili araç alt yapısının sağlanması

Faaliyet 3. Yaşam alanları ile hayvanlara bakım yapılan yerlerin ayrıştırılması

Strateji 5. Su kaynaklarının korunması ve temizlenmesi

Faaliyet 1. Atık su tesislerinin kurulması ve işletilmesi

4. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Kırsal kalkınma dünyada ve ülkemizde gittikçe önemi artan bir konuma sahiptir. Tek bir disiplin açısından düşünülüp sorunlara çözüm bulunması veya sürdürülebilir bir kalkınma hedefinin gerçekleştirilmesi zordur. Bu yüzden kırsal kalkınma çok boyutlu incelenmesi ve disiplinler arası çalışılması gereken bir konudur.

Ülkemizde hem ulusal hem de yerel düzeyde kırsal kalkınmaya gereken önem verilmeye çalışılmakta, hatta ulusal düzeydeki sosyo-ekonomik problemlerin çözümünde yerelden (kırsaldan) daha fazla yararlanılması gerektiği kavramı da kabul görmektedir.

Trakya bölgesinde kırsal kalkınmanın belirli hedeflere oturtularak ilgili stratejilerin belirlenmesi ve gerekli faaliyetlerin düzenlenmesi için Trakya Kalkınma Ajansı bünyesinde yapılan komisyon toplantıları sonucunda önemli çıkarımlar elde edilmiştir. Bu çıkarımlar ve GZFT analizi sonuçları daha önceki bölümlerde detaylı olarak verilmiştir.

Bölgenin kırsal potansiyeli çok yüksek olup bunun sosyo-ekonomik kazanım olarak bölgeye geri dönüşünün sağlanması ve bunun bir plan dâhilinde uygulanması gerekmektedir. Öncelikli olarak bu sürecin sağlıklı işleyebilmesi ve bölge halkının bu sürece desteğini kazanmak için bölgenin özellikli sorunlarının ve halkın taleplerinin iyi bilinmesi önemlidir.

Bölgede öncelik verilmesi gereken konulardan bir tanesi eğitimidir. Bölgenin eğitim seviyesinin yüksek olması bir avantaj olarak gözükmekle beraber bu eğitilmiş insanların bölgede istihdamının sağlanması ve bölge dışına kaçışlarının önüne geçilmesi gerekmektedir (bkz. Ek-7). Eğitimden kastımız sadece hedef kitlenin belirli bir konu hakkında bilgilendirilmesi olmayıp eğitimcilerin de eğitilmesini ve bunun bir program dâhilinde süreklilik kazandırılması anlaşılmalıdır. Bu sürecin ilk aşaması bölgedeki kırsal sosyolojinin iyi analiz edilmesinden geçmektedir. Ayrıca davranışsal olarak kırsal kesimle kent kesiminin iyi bilinmesi ve buna uygun eğitimlerin verilmesi gerekmektedir. Girişimci ve yenilikçi çiftçi profili oluşturmak için bu tür eğitimler çok büyük faydalar sağlayacaktır. Örneğin herhangi bir yeni yatırım fikri veya yeni bir tohumun ekilmesi çiftçi için bir yeniliktir ve çiftçi tepki verecektir. Oluşacak ilk tepkilerin iyi yönetilmesi şarttır. Eğer iyi yönetilemezse kırsal kalkınma hedefleri sekteye uğrayacaktır.

Çiftçilerin kendi aralarında oluşturdukları ağlar bulunmaktadır ve bu ağların güvenilirliği kendileri açısından oldukça yüksektir. Bu ağların yeniliğe ve yatırıma açık, eğitimle güçlendirilmiş (kulaktan dolma yerine), örgütlenmeden korkmayan, katılımcı bilinci oluşmuş kırsal model haline gelmesi gerekmektedir. Kooperatiflerin ve birliklerin bu sürece katılımı da sağlanmalıdır. Bu bahsettiğimiz sürecin her aşamasında belli bir kesimi ilgilendiren eğitim sirkülasyonunun sağlanması bölgenin bir ihtiyacı olarak görülmelidir. Bölgede atıl duran veya hiç kullanılmayan köy okulları gibi binalar bu konuda mekânsal olarak kullanılmalıdır.

Kırsal kalkınmanın sağlanmasında ve başarıya ulaşmasında bölgenin sosyolojik yapısı içerisinde erkek kadar kadın ve kadının üstelendiği rollerin bilinmesi, buna göre bir planlamanın yapılması, kadının verilecek eğitim sürecine dâhil edilmesi, Trakya Bölgesi için önemli bir husustur. İleri boyutta ‘kırsalda kadın’ konulu çalışmaların ve projelerin hem Ajans hem de üniversite bünyesinde yapılması faydalı olacaktır. Örneğin, eğer sütte hijyen önemli diyorsak kadının hayvancılıkta ki önemini göz ardı edemeyiz. Sadece kadınların oluşturduğu birliklerin ve deneme işletmelerinin kurulması bu alanda yapılacak çalışmaların etkinliğini artıracaktır. Bölgede kadın istihdamının artırılması ve kadınların sosyal haklarını (sigorta ve emeklilik gibi) kazanmaları da sağlanmalıdır. Bu şekilde kadının kırsalda kalmayı ve üretimde bulunmayı tercih etmesi teşvik edilebilecektir. Kırsalda kadının çalışma alanı olarak sadece tarım ve hayvancılık düşünülmeyip geleneksel el işleri, arıcılık ve kültür mantarı yetiştiriciliği gibi katma değeri yüksek alternatif alanlarda istihdamı sağlanmalıdır (bkz. Ek-8). Özellikle kültür mantarı yetiştiriciliği bakımından Bölgenin iklim koşullarının uygunluğu, besin değerinin yüksekliği ve de ithalatının fazlalığı (ülke içi üretimin tüketimi karşılayamamasından dolayı) bu ürünü katma değeri yüksek bir ürün yapmaktadır. Sonuç olarak, kadın merkezli örgütlenme modelinin geliştirilmesine, kırsalda kadının statüsünün iyileştirilmesine ve aile yapısının güçlendirilmesine önem verilmelidir.

Bölge, Türkiye ortalamasının üzerinde bir tarım arazisi oranına sahiptir. Bu konumunu önümüzdeki yıllarda da hem merkezi hem de bölgesel planlarda sürdüreceği görülmektedir. Bölgenin bu tür bir yapıya sahip olması, farklı kırsal alanların farklı potansiyellerini ortaya çıkarmakla beraber, bir takım zorlukları da beraberinde getirmektedir.

Bölgede ürün çeşitliliğinin sağlanması, çalışanların verimliliğinin artırılması ve yerelin talebine göre kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi gibi faktörler Bölge halkının yaşam standartlarını yükseltecektir. Örneğin, Demirköy kırsal turizm ve organik tarım için uygun bir sınır ilçesi olup, kırsal turizm Demirköy’ün demografik ve ekonomik sorunlarını azaltmada etkili olacaktır. Ayrıca, arıcılık ve bağcılık Trakya Bölgesi’nin önemli bir potansiyelidir ve fırsata çevrilmelidir.

Kırsalda dezavantajlı grupların durumu (kadın, yaşlı, çocuk ve engelliler) ve erişebilirlik kavramlarının bölgenin sosyo-ekonomik ve mekânsal (ulaşım, coğrafik konum gibi)

özellikleri göz önünde bulundurularak planlama sürecine dâhil edilmesi, kırsaldaki yaşam standardının geliştirilmesinde belirleyici bir faktördür.

Bölgede geliştirilmesi gereken diğer hususlar; kümelenme, devlet-üniversite-çiftçi işbirliği, festivaller, markalaşma, tanıtım, tabandan gelen örgütlenme, atık değerlendirme, tarımsal sigorta, finansal sisteme adaptasyon, polinizasyon, çevre bilinci, turizm ve Avrupa Birliği'ne uyum olarak özetlenebilir. Bu başlıklar hem bölgenin potansiyellerini hem de bölgenin aşması gereken zorluklarını ortaya net bir şekilde koymaktadır.

EKLER

Tablo 30 Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfına Göre Toprak Dağılımı (ha) (2003 Yılı verileri)

	Arazi Sınıfı	Türkiye	TR21
İşlemeli Tarıma Elverişli	I	4.987.705	181.276
	II	6.663.877	732.182
	III	7.193.839	502.686
	IV	7.364.506	143.184
Toplam		26.209.927	1.559.328
İşlemeli Tarıma Elverişli Olmayan	V	125.967	739
	VI	10.752.602	195.525
	VII	35.698.154	137.751
	VIII	5.113.050	11.030
Toplam		51.689.773	345.045
Genel Toplam		77.899.700	1.904.373

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, TR2 Batı Marmara Tarım Master Planı, 2007²⁴

²⁴ <http://www.tarim.gov.tr/Sayfalar/AramaSonuclari.aspx?k=Master%20Plan%C4%B1>

Tablo 31 Ülkeler/Bölgeler Bazında Çeltik Üretimi ve Verimi

Ülke	2000 – 2008 Yılları Toplam Çeltik Üretimi (Bin ton)	2000 – 2008 Yılları Ortalamasına Göre Çeltik Verimi (t/ha)
Çin ^a	1.621.121	6,29
Hindistan	1.203.916	3,09
Endonezya	486.824	4,60
Bangladeş	365.876	3,68
Vietnam	305.449	4,59
Tayland	245.872	2,66
Birmanya	162.447	2,75
Filipinler	131.241	3,49
Brezilya	104.945	3,66
Japonya	98.906	6,50
ABD	84.775	7,55
Pakistan	69.057	3,08
Güney Kore	59.427	6,57
Mısır	56.251	9,79

Kamboçya	46.569	2,27
Sri Lanka	27.004	3,79
EU	24.193	6,46
Kuzey Kore	23.811	4,56
İran	23.593	4,39
Peru	20.396	7,07
Malezya	19.834	3,35
Tayvan	14.409	5,69
Ekvator	11.102	3,69
Uruguay	10.369	7,00
Tanzanya	9.209	1,70
Arjantin	9.179	6,26
Okyanusya	5.632	9,94
Avustralya	5.632	9,94
Rusya Federsayonu	5.191	3,79
Küba	4.772	3,18
Türkiye	4.564	6,00 (2006 – 2008 Ortalaması 6,81)

Kaynak: USDA²⁵

a: Hong Kong and Macau illeri dahildir.

Tablo 32 İllere Göre Arazi Büyüklükleri (%)

İller	0-50 da	51-100 da	101-200 da	201-500 da	501-1000 da	1001-2500 da üzeri
Tekirdağ	33	30	25	11	1	0
Edirne	54,7	26,2	14,6	4,2	0,3	0
Kırklareli	49,9	28,1	16,7	5,0	0,3	0,03

Kaynak: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tekirdağ İli Tarım Master Raporu, 2004²⁶

TÜİK, Köy Envanteri Anket Çalışmaları, 1997²⁷

Edirne Tarım İl Müdürlüğü, 2004²⁸

Tablo 33 Cari Fiyatlarla Bölgesel Gayrisafi Katma Değer (Bin TL)

	Yıllar	Gayrisafi Katma Değer	Tarım	Pay %	Sanayi	Pay %	Hizmetler	Pay %
Türkiye	2008	854.585.214	72.274.585	8,5	232.475.082	27,2	549.835.548	64,3

²⁵ <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>

²⁶ <http://www.tarim.gov.tr/Sayfalar/AramaSonuclari.aspx?k=Master%20Plan%C4%B1>

²⁷ www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=56

²⁸ <http://www.edimetarim.gov.tr/>

	2007	754.384.542	64.331.717	8,5	209.515.201	27,8	480.537.624	63,7
	2006	668.418.265	62.662.754	9,4	188.646.805	28,2	417.108.706	62,4
TR 21	2008	23.227.726	2.679.030	11,5	8.268.925	35,6	12.279.770	52,9
	2007	19.869.898	2.323.860	11,7	6.975.313	35,1	10.570.725	53,2
	2006	17.679.847	2.218.415	12,5	6.007.980	34,0	9.453.452	53,5

Kaynak: TÜİK, Bölgesel Göstergeler TR21, 2010²⁹

Tablo 34 2010 Yılı Kişi Başına Tarımsal Üretim Değeri (TL)

	Kişi Başına Bitkisel Üretim Değeri	Kişi Başına Hayvansal Ürünler Değeri
Türkiye	1.086	517
Tekirdağ	1.027	503
Edirne	3.399	880
Kırklareli	1.504	964

Kaynak: TÜİK, 2011³⁰

Tablo 35 GZFT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
• Verimli topraklara sahip olması • Tarımsal alanların fazlalığı • Tarıma dayalı sanayinin gelişime açık olması • Polikültür tarıma uygun olması • Tarımsal araştırmanın bulunması • Hastalıktan arî bölge olması • Hayvancılıkta mevcut durum • 3 tarafının deniz olması • Su kaynaklarının olması	• Sulanabilir tarım arazilerinin az olması • Bağcılık ve şarapçılık üzerine üniversitelerde bir bölümün olmaması • Tarım işletmelerinin küçük ve parçalı olması • Ürün çeşitliliğinin azalması (münavebe sorunu) • Sulama olanaklarının yetersiz olması • Hayvancılık işletmelerinin küçük olması • Hayvansal ürünlerin yeterince

²⁹ <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/menuAction.do>

³⁰ http://www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=148

• Lojistik avantaj • AB ülkelerine yakın sınır kapılarının bulunması • Avrupa ticari yollarına (denizyolu, demiryolu, karayolu) sahip olunması • İstanbul gibi bir metropole coğrafi yakınlık • Pazarlama imkânının yüksek olması (İstanbul ve Avrupa) • Ulaşım uygun • Daha demokratik bir yapıya sahip olması • Yeniliğe açık • Demokrasiyi özümsemiş insanların fazlalığı • Örgütlenme adına bilgi ve beceri artışı • Sosyoekonomik yapının örgütlenmeye müsait olması • Okuryazar oranının yüksek olması • Girişimcilik potansiyelinin varlığı • Doğal, tarihi ve kültürel değerler ve zenginliği • 10 tane OSB (Organize sanayi Bölgesi) olması • Turizm çeşitliliği • İleri teknoloji	- değerlendirilememesi • Tarım alanlarının yeterince değerlendirilememesi • Çiftçilerin zirai bilgi eksikliği • Örgütlenememe • Bürokrasi birimleri arasında koordinasyon yok • Yerel yönetimlerin halkı yönlendirememesi ve yeterince bilgilendirememesi • Kooperatiflerin ortaklarıyla yeterince ilgilenmemesi • İşbirliği olmaması • Üniversite-çiftçi-sanayi işbirliğinin yetersiz olması • Birliktelik kültürünün zayıf olması • Bürokratik engeller • Doğayı ve çevreyi koruyamama • Ergene kirliliği • Yerleşim alanlarında arıtma tesislerinin yetersiz olması • Su kaynaklarının bilinçli kullanılamaması • Alt yapı eksikliği • Markalaşamamak • Yüksek katama değerli ürünlerin üretilmemesi • Yöresel ürünlerin tanıtım faaliyetlerinin olmaması • Girişimcilik ruhunun henüz gelişmemiş olması • Motivasyon eksikliği
---	--

	• Girişimcilik ruhu yok • Kırsal alanlarda sosyal aktivitelerin olmaması • Sermaye eksikliği • Var olan turizm potansiyellerinin değerlendirilememesi • Nüfus artış hızının az olması • Ar-Ge çalışmalarının ve Ar-Ge bilincinin yetersizliği • Bilgi işlem teknolojisinin yeterince kullanılamaması • Gıda akredite laboratuvarı olmaması
Fırsatlar	Tehditler
• Yöreye özgü ürünleri markalaştırılabilir • Büyük pazarlara ulaşabilir • Bölgede yeni şarap tesislerinin kuruluyor olması • Avrupa Birliği pazarlarına yakın olma • Çeşitli pazarlara yakınlık • Küçük işletmelerin devletçe desteklenmesi • Girişimcilik ortamına sahip olması • Tarımsal sanayinin bölgede gelişmişliği • Ziraat Fakültesinin olması • Tarımsal ürünlerde çeşitlenme • Yem bitkisi ekimine müsait olması • Hastalıktan arî bölge olunması • Tanıtım faaliyetleri ile yerli yabancı turist çekme potansiyeli • Turizm çeşitliliğinin bölgede olması • Deniz, orman, dağ çeşitliliği	• Bölgede kurulmuş ve kurulacak olan termik santral • Sanayinin vermiş olduğu zarar • Su kaynaklarının kirletilmesi • Ergene kirliliği • Taş ocakları • Doğal afetler • Enerji santrallerinde yer seçimi • Atık bertaraf tesislerinin yetersizliği • Doğal kaynakların yönetilmesi • Plansız sanayi • İstanbul'un bölge üzerine kurduğu baskı • Tarım alanlarının azalması • Su kaynaklarının verimli kullanılmaması • Tarımda kontrol edilemeyen parametre çokluğu • Meraların üzerindeki baskılar • Kontrolsüz ilaç kullanımı

• Saroz Körfezi, ormanlarımız... (Turizm) • Sağlık Turizmi (Balkanlara yönelik) • İstanbul'a yakınlık • Deniz, hava ve demiryolu ulaşımı olanakları • Komşu ülkelerle işbirliği • Hibe projeleri • Bürokrasi • Okuryazar oranının yüksek olması • İllerdeki sosyokültürel zenginliği kırsala yayma • Yenilenebilir enerji kaynakları	• Şarap sektöründeki yüksek vergiler • Yasal mevzuatın küçük işletmeleri koruyamaması • Hayvansal üretimin azalması • Bürokrasi • Göç • Mevsimsel belirsizlik
---	--

Tablo 36 Sektörlere Göre İstihdam Durumu (%)

	Yıllar	Tarım	Sanayi	Hizmet
Türkiye	2011	25,5	26,5	48,1
	2010	25,2	26,2	48,6
	2009	24,7	25,3	50
	2008	23,7	26,8	49,5
	2007	23,5	26,7	49,8
	2006	24	26,8	49,2
TR 21	2011	19,5	38,6	41,9
	2010	21,6	38,1	40,3
	2009	22,2	32,6	45,1
	2008	20,2	34,6	45,2
	2007	21,1	33,1	45,9
	2006	21,1	30,3	48,6

Kaynak: TÜİK, 2011³¹

³¹ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13455>

Tablo 37 Arıcılık Verileri

	Yıllar	Köy Sayısı	Yeni Kovan Sayısı	Eski Kovan Sayısı	Toplam Kovan Sayısı	Bal Üretimi (ton)	Balmumu Üretimi (ton)
Türkiye	2010	20.845	5.465.669	137.000	5.602.669	81.115	4.148
	2009	21.469	5.210.481	128.743	5.339.224	82.003	4.385
	2008	21.093	4.750.998	137.963	4.888.961	81.364	4.539
	2007	21.560	4.690.278	135.318	4.825.596	73.935	3.837
	2006	22.305	4.704.733	146.950	4.851.683	83.842	3.484
TR21	2010	665	122.088	14.224	136.312	1.617	44
	2009	675	110.505	13.989	124.494	1.671	50
	2008	655	101.101	17.208	118.309	1.559	48
	2007	679	96.897	18.851	115.748	1.360	45
	2006	683	107.072	23.680	130.752	2.160	80
Tekirdağ	2010	234	41.003	1.535	42.538	417	4
	2009	239	35.150	1.520	36.670	359	4
	2008	226	32.170	2.115	34.285	344	3
	2007	260	33.100	3.650	36.750	331	4
	2006	257	37.536	7.087	44.623	627	40

Edirne	2010	239	46.679	4.199	50.878	620	24
	2009	243	42.537	4.605	47.142	762	30
	2008	243	41.139	6.773	47.912	764	31
	2007	235	36.430	6.982	43.412	590	23
	2006	234	40.802	8.055	48.857	998	16
Kırklareli	2010	192	34.406	8.490	42.896	582	17
	2009	193	32.818	7.864	40.682	550	17
	2008	186	27.792	8.320	36.112	451	14
	2007	184	27.367	8.219	35.586	439	18
	2006	192	28.734	8.538	37.272	535	24

Kaynak: TÜİK, 2011³²

³² www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=183